МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВӀАШАГӀКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГӀалгӀай обкоман, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 90 (3942). | ШИНАРДИ, 28 июль, 1964 шу. | Мах. 2 кап.

Автотранспорта — бизза болх

УКХ ШЕРА хьийкъа ялат кхиъна Нохч-ГӀалгӀайчен ахархоша. ХӀинц из да дойташ чуэцара а паччахьалкхенна дӀадалара а тӀаргӀертта къахьегаш ба уж. Укх лоархӀамерча деношка къаьстта терко е езаш гӀуллакх да колхозийн совхозийн хьатташка Ӏайна ялат сихагӀа элеваторашка дӀаозар. Из декхар кхочушде дезаш ба республика автотранспорта болхлой.

Сунженски автобоахама шоферашa, инженерно-технически болхлоша ялат дика чуэцара даь кхайкхарал хьалльцар республика автобоахамийн ерригача коллективаша. ХӀинц кӀа, мукх, горох дӀалуча, оьлос кийчъеча хьнаре къахьегаш ба уж. Комбайнашкара хьатташка шиъ миллион пунт соьгӀа ялат дӀадикхьад шоферашa, хӀаьта хьатташкара элеваторашка — миллион пунт соьгӀа. ХӀара денна ялат дӀаозаш ю 720 автомашина.

Дукхача боахамаша кхетамца пайда эц шоашта новкъостала ейтача автотранспортах. Болх ца беш машинаш сайца ца лоаттаеш, транспортах бизза пайда эцаш из болх вӀашгӀехьбаькхаб Наурски производственни управлене «Россия», «Терский» яхача колхозашка, Шелковски производственни управлене Коминтерна цӀерахча колхозе, ишта кхычахьа а.

Шоай машинашта лерттӀа доал деш, балха нормаш тӀехкхоачашъеш къахьегаш боле шофераш а кӀезига бац. Царех ва Сунженски АТХ-ра иов. Казарян, Наурски АТХ-ра Андриановия Воробцови, № 3 йолча АТК шофер Эдельханов. дукха кхыбараш в.

Цхьабакъда, массаяхьа бизза болх байтац машинашка. Масала, Шаьла производственни управлене «Джалка» совхозе болх беш хиннача № 5 йолча АТХ 15-16 машина итт дийнахьа 548 тонн ялата 349тонн песока дӀайинхьай. Планах бе боагӀачуйца найсбича 75 процент мара болх баь бац маьбе... шинаша. Ялат чуэцалга а дӀалуга а сихленнача укх деношка машинаш песок озаш лелаяр совхоза кулгалхоша шоашта тӀалатта бехктокхам кхета ца белга мара даш. Автотранспортах ишта во пайда эц «Шалинский», «Дружба» совхозашка а.

Ялат дӀалуча автотранспортага кхы а вогӀа болх байт Наурски производственни управлене «Красное знамя» яхача колхозе. Гудермесски автобоахамера яхийтача 10 машино цхьайтт дийнахьа дӀа-юха йихьай 308 тонн гӀишлой материалаши хӀаьта 400 тонн ялати. Цу тайпара масалаш кхы а доладе йиш яр.

Ялат чуэцача новкъостала епача автотранспортага кхыдола балхаш дайташ колхозийн совхозийн кулгалхоша дувдийтар Ӏалаьмате доккха гӀалат да. Производственни управленей кулгалхой, парткомаш автотранспортах боахамашка няйса пайда эций хьежа декхарийла я, бехктокхаме оза беза паччахьалкхенна ялат дӀалуга юхадетта кулгалхой. Йохае еза ялат хӀаьта а дӀалург ма дий хӀинз шортта машинаш йолча хана кхыдола балхаш де деза яха цхьаболча кулгалхой харцехьара уйлаш.

Колхозийн совхозийн кулгалхоша йоакхо е еза шоашта гӀо де баьхкача шоферий. Кхетамца вӀашгӀехьдаха деза царна эша бытовой хьалаш, кхачан гӀуллакх. Цхьабакъда, дукхача моттигашка балхара чубаьхкача шофераштa вергӀатва Ӏобуша моттиг яц, царна бӀайха кхача бац.

Башка-дика керда гӀуллакх дӀадоладаьд Краснодарски автомобилисташа. Ялат комбайнашкара хьатташка хьакхухьилтген из цигара элеваторашка дӀакхухьилген бригадин хьисапе леладу цар. Цунах боккха пайда боал, лакхлу къахьегама овсарле, дукхагӀа болх байт машинашка. Краснодарций опыт юкъеяхьа еза Нохч-ГӀалгӀайчен шофераша а.

Дукхача бахьдарша хьахьокх ялат элеваторашка дӀакхухьача хана цхьаболча шофераша из дукха доадеш хилар. Партийно-паччахьалкхен тӀехьожама группашк посташк комсомольски прожектораши ялат довдарна цахаддаш къовсам лоаттабе беза, хӀаьта ялат Ӏоухаргдоапаш боккьонна кийчъаь машин мара ялат яйца аралийта йиш яц.

Автобоахамий кулгалхой, специалисташ иза болча машинех бизза пайда эцара оарцагӀбоала беза. Республика къыхъешка наг-нагахьа мара бӀаргаган прицеп тӀехьайоза машин, хӀаьта автопоездаш-м вӀалла а яц. Деррига а де деза машинашка цхьацца е шишша прицеп йолаш мара болх ца байтара, тӀаккха иаьха санна лакхлургьа къахьегама овсарле, сихагӀа деррига ялат чуйца а дӀаденна а дарга вай. Цунца цхьана терко ей зӏеӏаде деза колхозашкей совхозашкей шоай доалахьа йолча автотранспортага болх байтинга а. ХӀанз а тӀехьа запасной оатхьлаш йоацаш дукха машинаш цхьакха болх ца беш латт. «Сельхозтехника» республикански объединене эшаш йола оатхалаш Ӏалашъе еза.

Республика къахьегамхоашта хиъе да тӀехьагӀа шерагӀа яржеш латт Октябра сийна йола социалистически яхь. Автобоахамий кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша деррига а де деза ялат чуэцача дакъа лоацаш вола хӀара шофер, ерригa технически персонал цу яхьа юкъеозара. Сиха а ца дойташ а ялат чуэцара тӀадерзаде деза цар деррига хьинар.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

1964 шера 24 июле Н. С. Хрущев председатель а волаш СССР Министрий Совета Президиума заседани хилар. Цига дийцар СССР халкъа боахам 1966—1970 шерашка дегӀабоалабара плана проект оттаеш хургдолча кертерча хьесапех.

СССР Министрий Совета Президиума балха тӀа дакъа лоацаш хилар СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, КПСС ЦК секретараш, союзни республикай Министрий Совета председателаш, союзни республикай председателий заместителаш, хӀаьта иштта СССР Министрий Совета, СССР Госплана, кхыча центральни учреждений бехктокхаме болхлой а.

СССР Госплана, союзни республикай Министрий Советашта, паччахьалкхен комитеташта, СССР министерстваштей ведомстваштей указанеш еннай 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара план оттаеча хана коммунизма материально-техническа база хьалра хьалхъехьа КПСС Программа тӀа оттадаь декхараш кхоачашдера эша втара дикагӀдола гӀуллакхаш чакхдахара, производства техника, технологи, организаци дӀахо а тоаеш эргаяххара, производственни процессашта шерра комплексни автоматизаци механизаци юкъе йовлаяра, керда экономически доакъоши производствашн могга дегӀайоалаяра, арахеца промышленни продукци дикагӀа хилара тӀера хьадоцалада... дар.

Пхе шера план оттаеча хана минеральни удобренеш, баьцовгӀаш дораяра химически средствай, пластмассаш, искусственни синтетически хьоакаш, халкъа боахама химизаци елга сихдара эша кхыйола химически продукташ тӀоагӀа дукхагӀа арахецаргйолаш низ бола химически промышленность хьаяра средсташ шаьна тӀаберзабеала тӀадиллар.

Юрта боахами юрта боахама продукци махуала дукхагӀа йоакхкага Ӏалашдергдолаш дола промышленноста доакъошо капиталовложенешцей материальни ресурсашцей Ӏалашде оттадаьд.

Халкъа боахам дегӀабоалабара пхе шера план оттаеча хана халкъа вахара материальни хьал дӀахо а лакхдара йолча мероприятешта уйла тӀаьхийта указанеш а еннай, потреблене общественни фондаш дукхагӀа хилийтаран дешa ха йоацача берий учреждений дӀаьхдаь дa долча школий сеть шеръяран къаьстта теркам тӀабохийташ.

СУХАЛБЕ ЯЛАТ ДӀАДАЛАРА

КЕРТТЕРАЧАРЕХ ЦХЬА декхар кхоачашдаь боалаш латт Нохч-ГӀалгӀайчен ялат кхедераш. Чуийца довлаш латт ха бола ялаташ, горох.

Юхьанца балхаш дӀадоладеча хана 170 эзар гектар соьгӀа хиина ха бола ялаташ 20-ча июлага кхачалехьа 148 эзар гектар е дерригех 85 процент соьгӀа чуийна даьннад. ХӀаьта тӀеххьарча яхе дийнахьа чуийцар 22.543 гектар ялат.

Хьалхари ардари къаьста а долаш ялаташ чуэцаш дика хьоахамаш даьхад Шелковски, Наурски производственни управленей боахамаша, иштта Ножай-Юрта района шаьрача ухкача боахамаша а. Гектар лаьтта тӀара дукхагӀа хьувкъам баьккхаб Сунженски производственни управлене колхозаша.

Юккъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 13,2 центнер ялат... республике, хӀаьта Сунженски колхозаша 16,7 центнер чуяхь, кхы а дикагӀа хьалкхедаьд ха бола ялаташ консервни объединене совхозаша. ХӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 18,4 центнер ялат чуденад укказа. Цхьабакъда, цхьаболча боахамашна кхы а лакхагӀа да уж хьоахамаш.

Масала, «Скотооткорм» яхача треста чуйоагӀача «Гвардейский» совхоза механизаторо Хазбулатов Мусас 1200 гектарах хӀаране тӀара чуйцад 25 центнер кӀа. Кагерманов Алхазура бригада хӀара гектар тӀара 21 центнер мукх чуийцаб, хӀаьта цхьайолча моттигашка 40 — 43 центнер мукх боалар гектара тӀара.

Грозненски производственни управлене № 3 йолча совхозе хӀара гектара тӀара 19,1 центнер ялат аьрдах юкъера лаьрхӀача. Иштта дика хьувкъам хьалкхебаьб № 2 йолча совхозе, «Новый быт» яхача колхозе, иштта кхыча боахамашка а.

Дукхача боахамаша лакхе белгалбаьккхача тайпара лакха хьувкъам хьалкхебарах 23-ча июлага кхачалехьа 3 миллион 900 эзар пунт ялат чутессад Даьлен амбарашка. 71 процент кхоачашъяьй паччахьалкхен ялат дӀадалара план.

Ялат дохкара план кхоачашъяьй Грозненски производственни управлене чудоагӀача дукхача боахамаша, цхьабакъда цадах 7700 тонн ялат дӀадала дезача 2100 тонн ялат мара дӀаденнадац [illegible] Грозненски опорно-хьокхама совхозе. Иштта доккха декхар тӀадиссад Наьсарен производственни управлене боахамашта, планах 12,2 эзар тонн ялат паччахьалкхенна дӀадала дезача 3448 тонн мара деннадац цар, 28,5 процент мара кхоачашъяьц план.

Белгалдаккха дезаш да наьсархоша денна геттара кӀезига ялат дӀалуш хилар. Масала, 21-ча июле ерригача управлене дӀаденна ялат 31 тонн мара яц.

Соахка укх хана декхачул 10 эзар тонн ялат кӀезигагӀа деннад республике укх шера паччахьалкхенга, цу гӀуллакхa бехке да тӀехьадуса боахамаш. Ка бола ялаташ дохкара план кхоачашъяра хӀинзчул тӀехьагӀа паччахьалкхенна дӀадала деза 1 миллион 600 эзар пунт ялат.

Х. МАХИТАРОВ,
Юрта боахама продукташ яхерен кийчъярен министерства продукташ кийчъяра тӀахьожама отдела начальник.

ЛЕДАРА ДӀАЛУ

ЦАХАЛДДАШ ялатах етта машинаш хьатӀаух «Ингушский» совхоза хьатта. Еррига хьатт дӀаяльца хӀана яц алльа дукха ялат Ӏейнад нига.

Дешен-бусен болх бу хьатташка кхалнаха. Цар шин сменах бу из. ВӀалла лаьгӀ ца луш хӀа догаш вӀекдеши йоахк кхоъ ялат цӀенду машин.

Кхоачаш, тараза тӀера хьа а ньика, эла хьатӀакхачалехьа сихха борташ Ӏо е дийле вӀе Ӏоноссаду калайча мехкараша Я. Аксаговас, Я. Булгучевас, З. Эскуралевас.

Са на лоӀаш болх байт ВИМ-ашка дийнахьарча смена болхлоша Д. Гардановас, С. Салатовас, Я. Эскиевас. Иштта бийсанарча сменера болхлоша Х. Исраиловас, М. Мержоевас, З. Коригтовас.

Доккхий декхараш тӀайийладар «Ингушский» совхозе. Хьашкӏа, горох, гаьуаргаш юкъе а йоацаш 4 эзар тонн мукхи кӀеа паччахьалкхенга докха. Из промфинпланаш я. Цул соьгӀа докха аьнна а дар декхар. Миштa кхоачашду совхозо шой декхар?

Бакъда, хӀинзална хьа эзар тонн гаьгта ялат мара паччахьалкхенна дӀаденнадац. ЧӀоагӀа мела дед совхозе из болх. Управлене оттаьча графиках хӀара денна 400 тонн ялат дӀачутела дезаш яр совхоз. Бакъда, цхьаккха дийнахьа дӀатӀакхаьчац совхоз цу боарам тӀа. Эггара дукхагӀа дийнахьа дӀалуш дола ялат 204 тоннага мара дӀакхьачадац. Из а 16-ча июлагара дена 24 июль тӀакхаччалца цкъа мара нийсденадац.

ХӀанз из ялат дохкига кхы дӀахо да мегаргдац. Еррига тороназ оарцагӀъяха еза паччахьалкхен план укх гаргарча деношка йизза кхоачашъяра.

А. БЕСЛАНОВ.

1964 шера 13-ча июле СССР Лакхехьарча Совета сессе ше доклад еш Н. С. Хрущева чӀоагӀа дика бийцар юртарча лора Дмитрий Николаевича Линькова беш бола болх.

Московски областа Ступински района Отрадненски участкови юрта больнице цо болх бу 25 шу да.

Цу шерашка хирурга — коммуниста Д. Н. Линькова кхоъ эзар соьгӀа операци яьй, царех дукха а чоалхане яраш а йолаш. Дийнахьа а бус а цоалагӀа ха оттарех лор вола гаьннарча юрташка цамогаш хиина саг волча. Участке мех бахача наха — зӀамигачоа а воккхачоа а вовз шоай лор. Д. Н. Линьков районни совета депутат, уннацӀено лораяра хаддаьза йолча комиссе председатель ва.

1962 шера Российски Федераце заслуженни лора цӀи елар цунна.

СУРТА ТӀА: Отрадненски участкови больница юрта лор Д. Н. Линьков цамогаш вола саг волча вохача хана.

Н. Акимова сурт. ТАСС фотохроника.

ЯЛАТ — ДАЛЬХЕННА!

Ялат — Даьхенна! Цу дешашца кхайкаш ба республика ахархой болх.

Юрта къахьегамхоша шеррача фронтах боаржабу шоаш тӀаийца социалистически декхараш — паччахьалкхенна итт миллион пунт ялат дохкара тӀехьа доаттабу къовсам.

Дукхача боахамашка хӀинз деррига ялат хьекха а даьннад, аьрда а даьннад, хьатташка дукха кӀа Ӏайнад. Цхьабакъда, заготовительни пункташка ялат дӀакхухьига чӀоагӀа мела лел.

Нагахьа санна 16-ча денз 20-ча июле кхаччалца долча пхе дийнахьа республика колхозашей совхозашей паччахьалкхенна 21 эзар тонн ялат дӀаденнадале, укх тӀеххьарча пхе дийнахьа (21-ча денз 25-ча денга кхаччалца), ворхӀ эзар тонн соьгӀа мара — е кхоза кӀезигагӀа дӀаденнад ялат.

Паччахьалкхенга ялат дохкар сацийтад Шелковски производственни управлене колхозаша. Цхьаккха бахьан а доацаш сецаду заготпункташка ялат дӀакхухьийтарга Наьсарен производственни управленей боахамашка, укх тӀеххьарча пхе дийнахьа шига цул хьалха дехача пхе дийнахьа дахьийтачул кӀезигагӀа ялат дӀаделаф, хӀаьта ялат дохкара план управлене 25-гӀа июль тӀакхоачаш 35 процент мара кхоачашъяьцар.

Хьалха а санна ялат кийчдара тӀехьабус Сунженски Грозненски ахархой, кхоза лохдаьд цар паччахьалкхенна ялат дӀалуга, укх тӀеххьарча пхе дийнахьа ялат кийчдара план кхоачашъяра 11 эзар тонн кӀа хӀадала дешаш яр район, хӀаьта дӀаеннар 3 эзар тонн а яц. 25-гӀа июль тӀакхоачаш № 15 йолча Грозненски совхозо паччахьалкхен амбарашка дӀадала дезачок кхоалагӀа дакъа мара ялат чутессадац, цу боахамо дӀаела езаш хӀинз а 50 эзар центнер ялат да, хӀаьта кулгалхой сихлуш бац.

Планах дӀадала доагӀача ялатах ах мара дӀа[illegible] № 1 йолча шурий совхозо а ялат хӀадалара тӀехьаисаш я «Горичеисточненский» «Староюртовский» совхозаш.

Ялат паччахьалкхенга дӀадалар мела латт «Грозвино» яхача объединене боахамашка, план дукхьах 82 процент мара кхоачашъяьяц, хӀаьта укх тӀеххьарча шиъ дийнахьа цхьа центнер а ялат дӀаденнадац.

Паччахьалкхенга ялат дохкара темпаш лакх а еш доацача хана паччахьалкхенна ялат дӀадела декхар — иштта да республика ахархой сийлен декхар!

25-гӀа ИЮЛЬ ТӀАКХОАЧАШ КОЛХОЗАШКЕЙ СОВХОЗАШКЕЙ ЯЛАТ ЧУИЙЦА ДАЛАРАХ А ИЗ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДОХКАРАХ А ЙОЛА СВОДКА

(процентах)

	Хьекхар	Паччахьалкхенна дӀаденнар.
Грозненски яха	87	75
Грозненски район	—	—
Наьсарен	80	95
Ножай-Юрта	87	115
Сунженски	81	73
Урус-Мартана	—	99,0
Шалински	94	96,0
Шелковской совхоз	80	—
Наурски	90	79
Шелковское яха	96	100,4
«Грозвино» яха совхозаш	9	82
Консервни объединене совхозаш	—	—
Скотооткорм треста боахамаш	81	—
Республикерча юрта боахама опытни станци	—	—
Ерригача республика гӀолла	90	75

БОЛХ ЛАЬГӀБАЬБ

Грозненски опорно-хьокхама совхозо 26 процент мара кхоачашъяьц паччахьалкхенга ялат дохкара план. Грозненски производственни управлене боахамашта юкъе эггара тӀехьайисай из.

Балха дукхагӀа Ӏеткъай ца ялат чуэцалга доаттӀача тайпара вӀашгӀехьа ца воаццалга. Ялат дӀадалара керда порядок оттаьй укх шера совхозе кулгалхоша. Шендича мара дӀахьош ялат цу элеваторе. «Цудухьа график кхоачашъе кхоадац укх», йоах шир.

Цхьабакъда, ялат вӀекдеш йола пхи машин латт совхоза хьатта деш хӀама а доацаш. «Уж машинаш хӀоттае моттиг йоацаш, селлар дукха ялат Ӏодоассдаьа хьатта, цудухьа латт уж пайда а ца эцаш аха йоацаш а. — йоах совхоза механика иов. Тотьева.— Нагахьа санна уж дӀахоттайича а болх бе нах бац хьатта, хӀана кхыча совхоза кулгалхоша кхыча балхашта хьежабаьб уж».

ЦӀенлаь мара ялат дӀа ца да за шоаш дага хийча ялат цӀенду машинаш хӀаоттаь, цхьакхаз дена болх лерттӀа дӀабоалабайта безар совхоза кулгалхоша. ХӀаьта из де йиш а яц. Асфальт билкиза а хийсса эц хоатт. Цудухьа тоьаш яц ялат цӀенадара эша площадкаш.

Совхоза керттерча агронома иов. Беляева тӀахьожаш лоаттабац кӀаьчча ялата. Ца доаш ца веча вагӀац из хьатта. Цудухьа хьатта заведующи [illegible] иов. Мича хан шолхагӀча дийнахьа малагӀа ялат дӀахьорган хьатта.

малагӀча машинашта моттиг кийчъе еза, из цӀендара.

Во вӀаштӀехьбаьккхаб совхозе транспорта [illegible] дукха ялат да хьатта вӀеддац элеваторе кӀа ца хьош. Іуйрийна геттара кӀезига хуп кхишкера ялат хьакхухьаш а цӀендаьр элеваторе дӀакхухьаш а йола машинаш. Мьах лакхлуш латтош мара вӀашагӀкхетац еррига а машинаш. Цудухьа дӀалахьа йиш йолчул кӀезигагӀа дӀаьу ялат элеваторе, цо новкъарле ю комбайнийн балха а. Цул соьгӀа транспорт ца хиларах вӀалла а дӀахьош ялат элеваторе цхьадолча дийнахьа. ХӀаьта цхьадолча кийнахьа йотта кхов цо еш со дукха хул транспорт. Болх лерттӀа вӀашгӀехьбаккхара йоакхо еш еаг воацилга хьехьокй цу гӀуллакхо.

Нагахьа санна боагӀа теркам тӀабахийтача кхыча тайпара хургдар гӀуллакх. Кхиметтел ялат чуэца коладеннача деношка е хӀинзчул шозза дукхагӀа ялат дӀалора паччахьалкхенна. Кхаь сменах болх бора цу хана, хӀара бийсан укказа тӀахьожаш механик хулар. ХӀаьта цу юкъе болх беш яр дукхагӀа йола техника а.

ХӀанз бийсан машинаш болх беш хилац ялат цӀенду техника. Нагахьа санна агрегат эко моттиг нийсъелча из тоаве механик корзвац.

Кхы вӀалла за зеха из йоаеш гучаяьлина кхоачамбоапараш дӀа а дахьа лерттӀа вӀашгӀехьбоахха беза хьаттара болх.

О. КОДЗОЕВ.

ДИКА ТОЛАМ

Шаьла производственни управлене Ленина цӀерахча колхозе шурий-товарни ферме доаркашта юкъе шерра йоаржаьйча социалистически яхьа хьалхаре моттиг яьккхай Тазабиева Кхокхас.

ХӀанзале а хӀара кхоабача Іаттагара 1434 килограмм шура яьккхай Кхокхас. Дика хьоахамаш доах цунца къовсабеннача доаркаша М. Айдамирова, М. Бутаева. кхычар. 1200—1250 килограмм шура яьккхай цар шоаш кхоабача Іаттах хӀаранегара.

ТӀехкхоачашъяьй ах шера план ферма коллективо а. 105 тонн шура дӀаеннай из паччахьалкхенна. 900—950 килограмм шура йоаккх укказа денна.

И. КАЛИНЧЕНКО.

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ТОЛАМАШ

РСФСР ХАЛКЪА БОАХАМ ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА

Парте XXII съездех цул тӀехьагӀа хиннача КПСС ЦК Пленумийн исторически решенеш вахаре кхоачаш а еш укх шера хьалхарча ах шера халкъа боахам дӀахо а дегӀабоалабара, халкъа хьал-торо тоаяра, культурни боарам лакхбара керда толамаш даьхад Российски Федераце къахьегамхоша.

РСФСР Министрий Советерча Центральни статистически управлене хоам бу, республица промышленноста тӀеххкоачашъяьй валови продукция дукхагӀа йола лоархӀамегӀара изделеша арахецара хьалхарча ах шера план. ДӀадехача пхе шерен укх шера ах беттен семилетка заданел соьгӀа 25 миллиард сома мах бола промышленни продукци хьаьнй.

РСФСР промышленноста тӀехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра йола ах шера план. ДӀалахача шера укх хана хинначул 4 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Кхоачашъяьй продукцега дӀадодар дохкара план а.

Сихача темпашца дегӀайоагӀаш латт республика химически индустри. Цун валови продукция соахка укх ханарчул 13 процент дегӀаеннай. ДегӀаденад Ӏаьржех бос болеи металлаш, доагор, электроэнерги, гӀишлой материалаш хьаелга а. Ерригача промышленни производства боарамал сихагӀа дегӀаух машинаш еча промышленноста продукци. Сихача темпашца дегӀанхад химически оборудовани, мехкаьтта аппаратура, юрта боахама эша кхыйола а машинаш хьаелга.

Юрта боахама хетадаьча дакъа тӀа бӀаьстин тӀехьайнна хиина яле а ялаташ хиннакьа дӀаайнад яхаш, хоам бу. БӀаьстин дӀакуя ялаташ планах лаьрхӀачул дукхагӀа дӀадийнад. Соахкарчул дукхагӀа кӀа, зернобобови культураш, шекара свекла, гаьуаргаш дӀайийнай колхозашей совхозашей. Ка бола ялаташ чуэцаш латт Къилбаседа Кавказе, хӀаьта ялаташ чуэца йолаеннай Поволжьера областашка а.

Мукь дӀа-юха кхахьара план кхоачашъяьй машинаьккъа транспорта. РСФСР автомобильни шоссейни наькъий Министерства автотранспорто дӀа-юха кхийкъа мукьаш 13 процент дукхагӀа хиннад. Лакхбеннаб хи тӀарчен фосарчен транспорто дӀа-юха кхахьача мукьа боарам а.

Республика гӀишлоенхоша шоай деррига низаш тӀадерзадаьб производственни мощностей сихагӀа хьалъяран капитальни вложенех дикагӀа пайда эцаран. Керда мощносташ хьалъяьй химически промышленносте, Ӏаьржача металлурге, мехкаьтта чакхдоахача промышленноста, электростанцеш машинаши еча, гӀишлой материалий промышленносте, текстильни кхачане промышленносте. РСФСР чудоагӀача боахамашка паччахьалкхен капитальни вложеней чотах 3,4 миллиард сома мах бола керттера фондаш болх бе йолаялийтай.

Республика подрядни организацеша, белгалдоах РСФСР ЦСУ хоама тӀа, соахка укх хана хинначул 8 процент дегӀабовлабаьб баьча балха боарам. ЛоархӀамегӀарча объекташка беча балха план 101 процент кхоачашъяьй.

РСФСР халкъа боахаме болх беш бола болхлой гӀулакхера нах соахка укх хана хинначул 1200 эзар сат дукхагӀа хиннай. РСФСР-е бахача нага общественни фондашкара просвещенеа, медицински гӀуллакх дера, отпускаш телара, социальни Ӏалашбара, кхыдолча гӀуллакхашта а лаьгӀташта а 11 миллиард сом деннад. 1963 шера хьалхарча ах шера денна хинначул 600 миллион сом дукхагӀа да из.

Республике шерра дӀахьош да нах чубаьхкен культурно-бытовой гӀишлош хьаелга. Паччахьалкхен ассигнование чотах хьалдаь а даьха эксплуатаце дӀаденнад 11 миллион квадратни метр хула нах чубаха цӀенош, е 270 эзар дика квартира. Цул соьгӀа нах чубахо дукха цӀеноши хьалдаьна [illegible] боацача средствий чотах а, бахача наьха ахчах а, паччахьалкхен кредитай новкъосталца а.

Паччахьалкхени кооперативни торговле розничн товарооборот, общественни кхача юкъе а боагӀаш, 27,8 миллиард сом кхиар е соахкарчул 4,1 процент дегӀаеннай из.

1964 шера цхьоалагӀча [illegible] кхоачаш РСФСР-е вахар 125 миллион саг.

1964 шера хьалхарча ах шера РСФСР халкъа боахам дегӀабоалабара паччахьалкхен планаш кхоачашъяра итогаша хьехоьй коммунизма материально-техническа база хьалъеча Российски Федераце къахьегамхоша даьха керда толамаш.

(ТАСС).

ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

Укх деношка КIайча цIено дIакхайкхадъд США правительство НАТО яхачу тIема блокана чуй атомни герза хьакъехьара тайп-тайпара информаци лургйолаш соглашени дьй, аьнна. КIайча цIено беча хоамах цу соглашенех лерхI НАТО-га е къаьст-къаьстта цу блока доакъошка луш йолча атомни информаце тайпаш шерден. Къаьстта дуккхагIа лургдолу атомни герз дIахьо деззача дIакхачийтара йоггIаш йолу системаш оттахра» эша сведенеш, вешта аьлча США союзникашка шоай ракетаци кхыйола тIема средствашн ядерни зарядашца хьалйиза йиш хулийтаргйола сведенеш.

Цунца дувзаденна ер дIахайкхаде дехкарийла я ТАСС.

ВIашагIкхийттача Штаташа хьалхара ловзаш бац ядерни герз доаржадара новкъа лоаза ког, аIаьта шоаш хIара ниттта тIа массаза боаких уж лак тешабе гIерт ядерни герз кхычунга дIалуш а дац, халкъаш кергIатта хила я метаргда, яхача хабарашца. Ниттта хилар 1955 шера США атомни информаци дIатела йолаелча а. Из дийцар 1958—1959 шерашка США-с ФРГ-ца, Англица, кхы цхьадолча мехкашца герза атомни хьакъехьара информаци вIаши дIа-юха ялараx йола шия оагIорахьа соглашенеш еч хана а. Ниттта сатеме дуьцар 1962 шера Афинашка хиннача НАТО сессешка США-с ший ядерни арсеналах йола информаци ший европейски союзникашка дуккхагIа яла кийчча я ше аьннача хана а. Цкъа доацаш дуккхаза а хезал американски деятелашa НАТО дукхача оагIорахьа ядерни низаш хьадар ядерни герз доаржадарца цхьаккха а юкъара хIама долаш дац, яхаш. ХIана а КIайча цIен документаш тIен американски кепа йоазон тIен дуьц США-ней НАТО яхача блокан юкъера керда соглашени цхьаккха гуьахь долаш хIама а дац, ядерни герз доаржадарца дувзаденна кхерам шийца болаш а хац, яхаш.

МалагIа кхыбола чулоацам ба кердача соглашене, нагахьа санна США союзникий военни персонал ядерни герзах пайда эцара планига а атомни герзах пайда эцара плане потенциальни моастагIий торонаш йовзийташ йолча сведенешка а кхача йиш хуле, тIаккха из Iомаю ядерни герз леладе, цуьна Iоаза йиш я ракетно-ядерни герза американски Iилма-технически материалаш, кхыдараш, аьнна цу тIа яздь хилча. Дукхьала цу цхьаннех гуш да, нагахьа санна США дуккхьала ший союзникашта ядерни герз дIа бе ца долле а, цу гIулакхо царга йиш хулийт ядерни герза тIакхача, лоацача хана а шоашта эшшача сахьата а из юкъеоалладе. Дукхьала ниттта мара кхыча тайпара кхетае йиш яц из хIанзара соглашени.

Ала йизза кIийле йодаш да, из соглашени хьахилар дашха доагIа эттара хьалха Малхбузен Германеа дезарех да аьнна. Къилбаседаатлантически блока дукха доакъашхой дукхьал боллашехьа а дукхахча оагIорахьара ядерни герзаш хьадара плаваш НАТО-ва чуйохкача кIезига лоархIам хилавзар цуй.

Гучох, Малхбузен Германе милитаристски гIозарий яиза дукхьал лоатталац тIема атомни хьайденаш лораярах дола американски законаш парижски соглашенеех Малхбузен Германи герзаца юхакийчьяр дехкаш уттадаьчарех дукха дола доазонаш мо мара. Нана германски милитаристаш машар беза нах санна я бувцаш, США-й НАТО-ва юкъе дакъа лоацача кхыча мехкийн правительсташ шоайла кхуве кийчъеннача ядерни боамбашта аз-аз тIаюгаргьи ФРГ, яхаш. Из шоаш деш цар шоаш а кхыбараш а Iехабу тахан шийна из делча, кхоана кхы доккхагIдар дIадехаргдац цо, яхаш.

Малхбузехьа доазаш дехий ФРГ оборона хьалха хиннача министра Штрауса ядерни герз долаш хилари из леладе бокъо хилар «суверенноста символ, холдам беш йола башхало, къоастам беш йола критерий» я аьдилга. НАТО-на юкъе тIема низий контингентага дилхача ФРГ-с (США-л тIехьагIа) шоллагIа моттиг лоацаш хилара фактеца чIоагIало а дувцаш, ФРГ хIанзарча военни министра Хассела дIаеx «ядерни планированеи ядерни бехктоккамеи доатгIаш хола дакъа». Гой ниттта кхетаду ФРГ-е «НАТО доазонашка ядерни барт — цхьоагIо хилар». Цудухьа тамаш е доагIаш дац хургйолча авантюрай ший тайпара йола аьнс санна лерхIаш ядерни информаци шерьяра тIехьа США-с баьккха керда тIа яьайла ца бохьалуш Бони раьза хинна гIазарах. Ядерни герзах йола шеръяь информаци дIа-юха ялара соглашенена кулгаш яздеча хана НАТО-на чухь шоаш хьадара плаваш хьаеш долча дукххача оагIорахьа ядерни низий прообраз ше йолча хьалхарча кеман — «Биддл» яхача эсминца палуба — тIа Малхбузен Германе эпсарши матросаши хIаиззехьа а хьатIабоалаш латтача хана 18-не Комитете герз дIадаккхара переговораш еча американски викалаша нах тешабе гIерташ дIахо дуьц. США-а ядерни герз дара дукхьал я, яхаш. Ядерни герз дIахо доаржадеlта соцадар санна йола лоархIамера проблема къоастаяра тIулакх США-с дог цIена ца леладеш хилара тешал деш да доши гIулакхи вIаши дужаш ца хилар. Ядерни герз доаржа ца дара тIехьа хабараш а дувцаш американски политикаша юридически, договорни порядках чIоагIъю из доаржадара торонаш.

Атомни информаци вIаши дIа-юха ядерни керда соглашени оттаьча НАТО доакъошхоша бокъалдар аьлча тIелхаю паччахьалкхенаш, эггара хьалхарча дакъе ядерни герз дараш а йолаш, ядерни паччахьалкхенаша ядерни герза лоаттабу тIахьожам дIа-юха лургбоаца, ядерни герз хьадара эшача сведенех хоам бергбоаца, ядерни герз доацача паччахьалкхенашка уж кхоачийтаргдоаца дунен халкъашта юкъера соглашени яра мамогта низ тIабахийта тIахьехаш ООН Генеральни Ассамблея 14-ча сессе яь резолюци.

Дунен халкъашта дика доаз ядерни герз доаржадара бола кхерам а из кхерам дIабаккхара йола соглашени тIехьа ца йолийташ оттанизза ярг ца хилар а. Ниттта йола соглашени яра керттера дукхьале а ядерни тIемага цхьана кийчлуш ФРГ-аца НАТО кхыча доакъошхоща США-с лаьцаникъ. ХIаьти ядерни герз доаржадара дукхьалара карантии эффективни хила еза, из хила еза цхьаккха дича а сег тIехвоаладургваацаш.

Ядерни герзах йола информаци йоаржаяра новкъа керда гIа ловзаш йолча США-и НАТО кхыча мехкийн правительсташа дер халкъашта хьалхашка шоашта гIаэцар бокхача бехктокхаме гIулакх да.

ТОЛАМАШ ДОАХАЛДА
IА, КУБА!

Новкъостаща Н. С. Хрущевен А. И. Микоянен новкъосташна Фидель Кастро Русаген Освальдо Дортикос Торрадосен телеграмма яхьий. тай. Цу тIа революционни цIей — «къама восстане Дизлелдарна дуваденна Кубински кулгаахойн турпала Куба дерригта вежарашха дола халкъай даьнъала духи.

Телеграмма тIа йоах Советски Союз тIехь тIайоагIача хана а кийча я кубински халкъа цо ший кортамукъалеи ший лоIамен хилара тIехьа США империалистически гIозараша леладеча агрессивни гIулакхашта духьале лоаттабеча къовсаме вежарашха новкъостал де а хьалаца а.

Н. С. Хрущевен А. И. Микоянен ловца боаких Социалистически революци ЦаI йолча партена, революционни правительствана, сийлолча кубински халкъа шоай Даьхе кхерамах лорарa тIехьа, социализм хьалъяра илевен кхоачаргар духьа лоаттабеча къовсаме цар доккхий толамаш дехар доаш.

(ТАСС).

АЬННАД—КХОАЧАШДЕРГДА

Семилетка яллагIча шера къаьстта дика къахьегаш я «Грозпромстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене нов. Денива кулгалдеча участка коллектив.

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяран Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача дениг сийлевна накъ яхарая участка болхдоий керда социалистически декхараш тIайийлал. Цар дош деннад шера плач 25-ча дешабое кхочаш я еш, хьалъеча гIишлошка дIабола мах лохбарах паччахьалкхенна 15 эзар сом ахча кхоре. Укх шера балха юкъехьоргъя 34 рационализаторски предложени, цар паччахьалкхенна бергбола пайда 15 эзар совгIа сом да. Планал хьалха участка коллективо дIачулала лерхI 28 квартирах латта цкъа цIаи, 48 квартирах латта кхо цIаи, ниттта кхы цIеношт. Дезача цIей ейна 7-ча ноябре кхачалехьа кхы дIачулургда 48 квартирах латта кхо цIа. Ниттта къахьегаш я управлене даиа хьалха латташ хьзйоагIа коллектив.

Участка бригадашта юкъе къаьстта дика къахьегарца белгалъьина я нов. Калимакова кулгалду бригада. Яла бетта плак хапал хьалха кхоачашъяьй, хIаьта нюнь бетта план 140 процент кхоачашъяьй цо. Уж да цу участке эттара лаккхагIа дола хьоккхамаш. Укх бетта план 180 процент кхоачашде лерхI бригадацарча боллхоше. Мишта вIаштIехьлоал шуш уж къахьегама толамаш даха аьнна аьча хаттаре бригадира кога метта хIаиз бола беча Ягодкин Ильяс жоп ду: «керттерадар боах нийсо вIаштIехьбаккхар да». Бригаде болх беш 18 болхло ва. Царех 12 болхло къоначарех ва. Царна шоай балха опыт дIалуш, уж балхах дика кхетабеш къахьегаш. Никишина, Попова, Калиманова Ягодкина. ХIаиз царна нийссо балхах дика кхеташ къахьегаш ба къона болхлой а. Кхоана бе безача балха задани лу хIаранена. Из задани кхоачашярах кхоачамбех бригадацарча болхлоша, цар из цаI-ех е шоаза кхоачашдо. Ниттта дика къахьегаш ва Оськин Василий, Акиев Залимхан, Бердников Юрий, Шепетило Василий, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

ДИКАЧА ТОЛАМАШЦА

НАЬСАРЕН промышленни зона комсомольцашей катирхошен дог раьза хинна хьаллаьцар «Грозхимнефтестрой» треста СМУ-9 коллектива Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа бакара дIабоалабь болам.

Яржача яхье катирхоша, комсомольцаша шоашта хьалкашка оттадаьчарех керттера декхараш да мехкдаьтта продукташи гази кIезигагIа йоаяра къовсам лоаттабе, еррига резерваш балха юкъе ихьар, производствана шера автоматизаци яр, ниттта кхыдараш а. Мехкдаьттех мехкдаьтта продукташи кхоера хиннача къовсамо вIаштIехьдьаккхар бIаьш эзараш тонна мехкдаьттех мехкдаьтта продукташ кхое, 100 эзар киловатт-сахьат электроэнергн, бIаьш эзараш кубически метр мехкдаьттеца хьайоагIа газ, цул совгIа 12,6 эзар сом мах бола материалаш кхое.

Уж толамаш доахаш дика дакъа лаьцад «Сунжнефть» НПУ № 1 йолча промысла катирхоша. Цар балха юкъе йоалаяча мероприятеша вIаштIехьдаьийтар деннев бийсаней 30 эзар кубически метр мехкдаьттеца хьайоагIа газ совъьякха, 10,5 эзар сома, химреагенташ кхое. Дика къахьийгар контора буруо деттараша а. Къаьстта дика болх баьб буруо деттарий гIончаша ни. Плиева, Пилова, лаборантиеш Орловас, Отаровас.

Производствана шера автоматизаци ярах дика котало яьккхай Наьсарен «Электроинструмент» яхача заводе катирхоша а. Дукхьала укх тIехьарча шин бетта Измайлов-Мусас кулгалдеча катирхой бригада кердача конструкцех йола 13 автомат балха юкъе йихьай.

Къахьегама темпаш лаккъеш болх беш ба Наьсарен предприятешкара комсомольцаши катирхойи. Укх шера план ханал хьалха кхоачашъе лерхI цар.

А. ПЕНЬКОВ,
ВЛКСМ Наьсарен промышленни - производствении комитета секретарь.

ДОГ ГIОЗДАЬННА

Шаьла райбыткомбината, райпищекомбината, райзаготконтора коллективаш дог гIоздаьнна я СССР-а Лакхехьарча Совета сесса яь решенеш бахьан долаш. Бахача наьха хьал-торо лаккъяра цига яьча решенена жоп а луш кIеналца хьа арахецаш хиннача продукцел дукха дуккхагIа продукци арахеца дош деннад цар.

Къаьстта дика къахьегарца болгалъьнна я райбыткомбината балалько - войлочни цеха коллектив. Цхьа смена дIайодац цо норма тIехкхоачаш ца еш. Керда балха баьхкача болхлошта шоай опыт дIа а луш дика къахьегаш ба болхлой Магомадова ПаьтIамат, Ильясов Жайкалум, Байсултаева Макка, Оздамирова Таберик, кхыбараш. Царех хIаране хьалхарча ах шера план 140—145 процент кхоачашъяьй.

Октябра дезача цIейна сийленца накъа бахаре балха темпаш кхы тIа лаккъеш къахьегаш ба уж.

М. ЭПЕНДИЕВ.

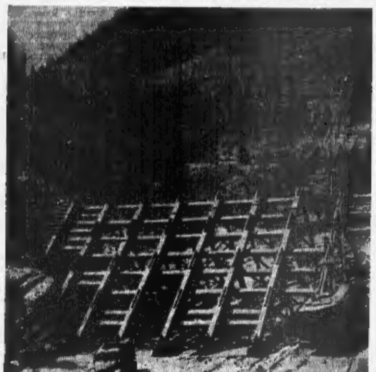

Казахстанa столицана гона йоацаш бодача ЗIаилен Алматинка яхача хин чIоже йоккхий металлически каркасаш урагIълаьд. Нагахьа санна чIоагIа хий хьйдда хlертIаьд дахе, хьа лаьнаш ахье цар соцергьа уж. ХIара ферманa лаьдайда секунда яхи метр сика хица йоагIа кхт тоин хула хIама соцае.

Цу металлически конструкцел совгIа чIоже хьаьш я кхыболо сооружене а, Туюк-Су яха ца малхах башача моттиг моренин Iем хьакхинаб. Iаламо хьалъча цу хий сецача моттига боарам лохье лерхI. Вертолеташа Iама тIа яьай иттам метраш йола гофрированни турбаш. Кхо суфоние подвоод лаьй. Дийнахь-буса морении Iем чура арлхоссарда 25 эзар кубометр хий.

Ша уллача лахехьа дукхаш темнаш хулача породах сунт еш я. Аьни «тIадийхад» дамбашти водоразделаштеи.

Алма-Ата чIоагIа лорьерйолаш дукха хIама даьд. ХIаьта, урьена лоам а лаьхийта доагIаш дола хиш дIакъоварлдола низ бола сунт хьерглна.

СУРТА ТIА: Заилийски Ала-Тау яхача лоамашка Медео яхача моттиге селеуцдеитела монтаж.

И. Будневича сурт. АПН.

НАХА КХАЪ КХУХЬАШ

ЧIоагIа дукха еза почтальон Митряйкина Лидия Михайловна цо гIулакх дечa 10-ча участке бахача наха. Цу участка чуйолгIаш я Грознера Тамански, Мира, Коталон проспект яха улицаш. Йоккха участок я иа. ХIаьта а массенашта ше еыйолийташ гIулакх де хов цуна: ший хан-ханахьа писмош, газеташ, кхыйола корреспонденцеш дIакховчийт Лидас бахача нахага. Деррига цу тIехь хадаш а дац. Бахача нахага открыткаши, маркаши, конверташи а дохк цо. Цхьабакъда, Лидас ший задани тIехкхоачаш ца еш хе хиннац. Михала, укх шера апрели мийи беттшка 200—250 процент кхоачашйир Лидас. ВIаь процентал совгIа баьча балха яла оттаьча преме боарамах, шин бетта 19 сом гартта ахча кьожалир цунна. Цу тайпара премеш Лидас хIара бетт-бетта йiю.

Дукха шераш дIадахаа Лида цу балха эттача дена. Дикахча сейий чуй цIи Грознерча бувзама управлене коллективашта юкъе.

Лидай балхацарча дикача гIулакхий лаккхара мах е беш управлене кулгалхоша цкъа санна массехказа ахчах совгIаташ тийхад цуна, хIаначул дикь шу хьалхи коммунистически къахьегама ударника цIи еннай, хIаьта 1963 шера городской Совета къахьегамхой депутатала хержай.

Ший квартале пенси йийдеш болча боккхийча нахь цIагIа чу а ухаш дIател Лидас пенсех доагIа ахча. Цунах чIоагIгIа дега тоам хулаш каст-каста цуна баркал ала дехаш писмош ухийт пенсионераш главпочта начальникага нов. Гусева.

Цкъа, 1964 шера 8-ча феврале укх тайпара кисьмо дайтар Лидай участкерча Тамански улицагIа № 9 бахача Синицова, Кузьмикова, Анисимова лезалаша: «— ЦIенача дагара баркал яз оаха почта дIа-юха яхукьаш йолча Митряйкина Лидия Михайловнайна, цо ший хан-ханахьа корреспонденцеш тхога хьекхачийтарал совгIа, селла безамен Iымерзен я йолаш цуй махапарча дог-уйлана. Конверти, маркеи, открыткеи эца киоске, е почте даха ца дезаш хьаштдолча хана тха я тхо санна кхычар а йоккхо е кийча я Лида. Кхы дIахо а ниттта ца эйла шуй ший балха тIа».

Лидай 26 шу мара даьнндац. Ставрополерча электробувзама техникума кхоалагIча курсе дIачуъьннай Лида укх шера. Дикен тIехкинен оцанкаш я йовхаш дIаевлар цо экзамен. Техникум яьккха яьлча йоккха практика а йолаш бувзама специалист хургья Лидайх.

Главпочте шоллагIча этаже тIа чоза кийчъьча цIеча уголоке «Коммунистически къахьегама ударникий аллее» аьна доккхийча алапашна лакхе гIолла я а дах мугIарагIа пенаце хьалтеха доахк хьалхле лелаерий портреташ. Царна юкъе доал Лидай портрет а. Цига бIаргаго йиш я тайп-тайпара уйлаш, оамалаш йола бувзама дикагIа бола болхлой. Къахьегамцара безам цаI ба цар массане а. Уж ба: 40 шера бувзама управлене болх беш вола воккха сат Пейсалов Авгадул Рахманович, коммунистически къахьегама отделеней бригадираш Усманова Евгения Григорьевна, Кавешникова Мария Яковлевна, кхыбараш. Цхьабакъда, Митряйкина Лидай чIоагIа ихь я балха тIа ший новкъостащие. Из хержай бувзамна обкома пленума членалла. Цига а хьнаре кхоачашду Лидас шийна тIадехка декхараш. Мигга ха йиле цуй массаза а.

А. ДОДОВ.

ЯЛАТ ЛЕЧКЪАДЕРАШТА— ТIАIАЗАР

Общественногото новкъостал а дем оперативни мероприятеш яьчул гIехьагIа Грознески районе массехн моттиг гучаьлара укх шерара ялат лочкъадаь.

Грознески опорно - хьекама совхозе комбайнераша яхача тIакхухьа Сагариев Iаьла ший доалахьа йолча машинеца ше цу совховерча лочкъабаь кхо тали мукх цIабахьа лечача хьацар. «Старопромысловски» совхозе комбайнерашта гIулакх деча Саидов Мовлие совхоза кхай тIара лечкъо а дах 630 килограмм кIа кIадихьар. Из кIа гуча а даьнна совхоза складе дIачудениал.

Сагариев Iаьлен Саидов Мовлий лийнаб, хIанз уголовни бехкеоккхама озаш а ба. Сагариевгара машен яха а яьккха, суде венни алхьа малхне организаша районски совхозага дIаехнай.

Районе ниттта гучаьлнай лечкъадаь кIа нийца моттигаш а.

Толстов-Юрта Межидов Бахийгара 1880 килограмм., Саидов Кемигара 1880 килограмм, Саидов Шираднагара 1690 килограмм кIа корадаь. «Горячеисточненский» совхоза 1-ча отделене Хажбиев Шахидигара 310 килограмм кIа 100 килограмм мукх корадаьб.

Лочкъадаь кIа хинна цу нагара керрига ялат хьа а хьакхиа совхозашка «Iаленная, хIаьта ялат йина Межидов В., Слуюв К., Саидов Ш., Хажбиев Ш., уголовни бехктекхаме боц доуахкаш да.

И. АЙДИНОВ.
Грознени района прокурор.

НИЙСХОНИ ГУМАННИИ УЙЛАНЦА

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН масштабех юрта къахьегамхой пенсеца Iалашбара цаI йола система хьаяр Iалашмите боккхача лоархIаме гIулакх да. Укх тIехьарча итт шера советски мехка хиннача эггара доккхагIа долча социальни хувцамашта юкъе гуш йола моттиг лоац цо.

Нагахьа санна колхозхошта пенсеши пособеши далара Законах лоацца, цхьан дешаца аьлча, сона хетаргахьа, эггара нийсагIа хургда цуна гуманност яха цхьа дош. Цу документа хIара мугIа хьалбиза ба къахьегама нахах, халкъа эша материальни рузкъа хьадерех паччахьалкхено еча йоакхонах.

Болхлой, ахархой, гIулакххерча наьха алапена тIаккхета дикка хIама а хинна дIаэтта потреблене общественни фондаш лаккъяларо къахьегамхой бахара хьал тоадалар холуш хьахоих. Дукхьал 1963 шера СССР гражданаша цу фондашкара ийнар 34,5 миллиард сом, е 10 шу хьалха ийца хиннечул 20 миллиард сом дуккагIа. Цу цифраша да советски саго ший хьашташ кхоачашдергда дIадохийта рузкъа. Потреблене общественни фондех пенсеш кхоач 28 миллиард совгIа долча сата, отпускех доагIа ахча лу, хана болх ца бууш бисача болхлоштен гIулакхерча наха пособеш лу, мах боацаш дешар хьех, мехка бахача берригача наха медицински гIулакх лу. Общественни фондий чотех хIара шера 12 миллион совгIа волча саго санаторешка дарба дайт, салаIара цIенокша, пионерски лагерешка салоI, 10 миллион совгIа дола бераш берий яслешкен башамашкен леладу, 6 миллион гартта болча дукха бераш долчен цхьаь болчен нонюшка паччахьалкхен пособеш кхоач.

Цу ежамаьд деш йолча» цифрий уйла йнча дуккхача доазол дехьарча наблюдателаша объективни вывод ю Советски паччахьалкхен пенсионни политика прогрессивни гIулакх хиларах. Цу хьакъе чIоагIа дика аьнад дIадахача шера СССР хиннача социологий къамa делегацена керте лаьттача воазаш волча шведски Iалмахоно Эдмунд Далестрема. Тха министерстваге дайтача писмо тIа профессора Далестрема яздора: «Тхог массанега а чIоагIа уйла яйтар социальни страхование хьакъехьа шерра оаш деча деррига гIулакхаша. Тхона массанена а хийтар цу дакъе Советски Союзгара хьаьца хIама да кхыча къаманашта доаа».

Колхозхошта лучa пенсей боарамаш хургда цар къахьегамах хьахинначунга хьежжа, коллективни боадам дегIабоалабеча цар дIабахийтача низага хьежжа. «Сага — общественна, общество — сага» яха принцип советски общественни системах йоаллаш я, цо овлантара хийцай шоай къахьегамая хьахулачунца наьха материальни безам хилара оамал. Обществана материальни рузкъа хьаеча хIара къахьегамхочо ше пайда мэзций цунех, цо дог додийт цун болх дикагIа бе, продукци дуккхагIа арахеца, къахьегама овсарле лаккъа.

КОЛХОЗХОШТА луш дола пенсеш лургда 65 шу даьннача, 25 шера балха стаж йолча маIача нахан 60 шу даьннача, 20 шера балха стаж йолча кхалнахан. Къавелча луча пенсей кIезигагIа бола боарам 12 соми дуккагIбар — 102 соми ба бетта.

Цунца са дагадохийта безам ба совхозийн юртбоахамо кхыйолча предприятейн беррига болхлойн специалисташи паччахьалкхен пенсеш яйдара бокъо хIанзе а йолаш хилар. Цул совгIа, юрта бахача нахах дика дола дакъа — къахьега ца луча берригача нахах 13 процент нах а пенсеш ийдеш ба.

Колхозхошта луш дола кIезигагIа доа пенси боллалоштен гIулакхерча нахан лучул лохеьа да. Городашка бахача нахага йоаца материальни рузкъа доале моттигаш я юрта бахача нахага — налог тохаш йоаца цIенна гонахьара огородаши бешамаши йола лаьттан участкаш, дакха доахан, кхо тIара оалхазараш, кхыдараш. ХIанзарча этапе советски законодательства колхозхошта, болхлоштен гIулакхерча нахан долча кIезигагIа пенсеш оттадаьд. ТIехьагIа йоаккхашйоаккхаш дIайоаккхаргьа из юкъ.

Георгий ДРОЗДОВ,
РСФСР социальни Iалашен министра хьалхара заместитель

1965 шера 1 январе чIоагIаургда 15 июле СССР Лакхехьарча Совета сесса тIайийца пенсешн пособеши дола закон. Кердадаргий кепа йоазон агентства (АПН) корреспондентаца ше дьаьча къамаьлаца Российски Федераци социальни Iалашен министра хьалхарча заместитела Георгий Дроздова доаша из Закон.

О О

Производство чIоагIагIа дегIайоалаьча хьалха латтача колхозаша дьаьй ихьа къаьстта дола общественни боахама доходаш тIара доагIа процент хIадохийта пенсионни фондаш. Цу фондаш тIара къабеннача колхозхоштен инвалидашта пенсеш тел. Дукхача юртбоахаме артелашка хана бола ца бууш бисача колхозхошта пособеш тел, хIаьта кхалнаха, ера совгIа, берах хилча балха тIа доагIаш хинна кхалнаха а луш отпускеш тел.

Цхьабакъда, белгалденнa дезаа, хIанзалца колхозхошта пенсеши пособеши телаш хинна система вIаштIехьъяьккхиа ца хилар. ХIара боахаме уж тайп-тайпара къестадора. ХIанз юртара пенсионни система вIаштIехьйоаккхаргьа, из чIоагIачча паччахьалкхен ларда тIа оттаю. Къавелча, эзар хиннача хана, кхоабар дIаваьлча юртбоахама берригача къахьегамхой тайп-тайпара пособеш эца йола бокъо законаца чIоагIъяьй СССР Лакхерча паччахьалкхен Iаьдало.

Законо юрта къахьегамхой уйла тIейохийт юртбоахама производствана юкъе хьинаре дакъа лацара. Масада, нагахьа санна пенси хьожадаьчул тIехьагIа общественни боахаме беш бола болх ца буте, цуьна доагIа пенси дизза дIалургда, цо ийдеча алапета хьежа доацаш. Цул совгIа, нагахьа санна пенси хьожадаьчул тIехьагIа шин шера болх беш цуй пенси хьожадеча хана хиначул алапи лаккхой, тIаккха цуьга хьежжа цуй пенсе боарам а лаккхлургба.

Цхьайолча колхозашка хьалха латтача производственникашта хьожадаь пенсеш кердача положенех оттадаьча боарамел тIехьа. Цхьабакъда, цунах хета йиш яц хIанз колхозхоша кIезигагIа ийдергда аьнна. Ниттта моттиг эттача колхозаша шоай пенсионерий пенсеш хьалха хиннача кхоачашделеш хьалдиза йиш я.

Инвалидностах, кхоабар тIеравоьлча, хIаьта ниттта берах болча а бер даьча а кхалнаха пенсеш луча Закона положеней я юрта къахьегамхошта боккха доарэIам болаш да. Берах йолча хана а бер дича а юрта къахьегача кхалсага хIама ца эшшаш бить бетта алапи луш йола отпуск лу. Кхыча дешашца аьлча, законо болхлой болчен гIулакхерчен кхалнахьа йоалаш йоа бокъонаш лу цуна.

Хьалхе я даьча довохIамех, пенси эза бокъо хургья 6,5 миллион гартта болча наьна. Дукхьал Российски Федераце пенси эцаш хургва вить миллион совгIа сат. БIаьш эзараш берах болчен бер даьчен кхалнахага вIаьхьа йола алапи лу отпускаш кхоачаргья. Цу наха пенсеши пособеши дайа шерь эшаргда 1,3—1,4 миллиард сом ахча.

Мичара йоагIаргья уж средстваш?

Колхозаша хIара шера колхозхой социальни Iалашбара союзни фонде дIадохийтаргда шоай доходех кхоъ-диъ процент. Пенсешнеи пособешнеи дIайохийтача расходех дикка дакъа паччахьалкхено шийна тIаэц. Пенсионни фонда финансированеи ерьга паччахьалкхен бюджето. Цул совгIа закона тIа къаьстта аьннад колхозхошта луш дола пенсеши пособеши лургда цар шоай доходаш тIара цхьаккха хIама а ца соцадеш.

Колхозхой пенсеца Iалашбара цаI йола система юкъейоалаяр советски общество дегIаяра законах йоагIа этап я. Цунна дувзадена дагадохийта доагIаш да КПСС Программа тIа ер яздь мугIараш хилар: «Къаман доход дегIаярга хьежжа паччахьалкхен органаша, профсоюзаша, колхозаша тIкъаь шера эцаш-эцаш шоашта хьатIазцаргда боккхий хиларах е инвалидностах къахьегалургдоацача балнна берригa гражданеш материальни Iалашбар. Цемоташ хилараш болх бeлургбоацача балараха луш дола пособеш, къавелча доагIа пенсеш колхозхошна а кхоачарга; кхыдолараха инвалидностехи доагIа пенсеш лаккхлургдаь».

Кхо шу кхоачаш а доацаш ха мара даьннац, хIаьта хIанз Советски паччахьалкхено практически кхоачашъю Программа эттера кертерачарех цхьа положени.

СССР Лакхехьарча Совета сессе ше доклад еш Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева аьлар, ехай мехка социальни Iалашон политика къахьега сагах йолча йоакхонах, нийсхона гуманностен уйлах йиза я. Советски наха хов шоай материальни хьал социалистически паччахьалкхен берригача низаца, халдаизза лаккхдуш йолча экономикаца, дерригена хакъю ше кхо ца деш ший общественна, Даьхена беркате хьетача къинца Iалашдеж хилар».

Шеко яц юрта бахача къахьегамхой материальни хьал тоадара лоархIаме этап ше йолча колхозхошта пенсеши пособеши даларех долча закено дIахо а СССР юрт бахачи вегIабоала бе, хаьккъа шортта продукташ яха дог уроаттадергхиларах.

«СЕРДАЛО»

ФОТОИНФОРМАЦИ

Хмельницки область. Гайдашевский Андрей — Летичевски производствении управлене «Украина» яхача колхоза тракторни бригада кулгалхо ва. ДIадахача шера 5 механизатор чуоагIача звенона керте а этта 200 гектар хулача кхачнтара хIара гектара тIара 54 центнер фуальъяхь хьажкIаш яьхай.

ДIахьача гуракъа Андрея аьлар: 1964 шера из лаьрхIад яхье а ваьшна вай хьехархочул Гиталов Александрал дикагIа котало яккха. ХIанз коммуниста Гайдашевске кулгалду звено 330 гектара тIарча хьажкIашта тIулахк деш я. Цхьабекъла, ха-оттама хьалаш дика хиннадеце а хIара гектара тIара 75 центнер фуальъяхан, хIьета кхьча уш-кашкара хIара гектара тIара 450—470 центнер мошача доакъарийна лаьрхIан хьажкIаш чуэна лерхI звенос.

ЧIоагIа хьакьийгад звенос укх бIаьстан юхье. Ловцача хана дерригача ккашка квадратно-гнездови хьесапе дIайийра хьажкIаш. ХIира вIоагIлеа чу шиша зIырг да.

Виктор кхаш воша ва Гайдашевский Андрея. Уж шола бах бо. Гайдашевский Виктор лоалаха уллача Ильича цIерахча колхозе тракторастий бригадиралла болх беш ва. Вешийгара хьехамхьа е яйца, звенона керте а этта хьажкIаш кхееш ва из хIанз.

Сурта тIа: (аьрдехьа) Андрей волча хьовшалгIа вена Гайдашевский Виктор хьажкIий кхай тIа.

В. Степаненко сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. «Берестовой» яхача совхоза ахаш индустриальни Константиновка юхье хьатIакхоач. Цо лостам а бенной боахама: укхаза хьалихьеду баьца дзараш, шура йоаккх. Укх шера совхоза коллектив дерхI 800 гектар хулача хий дуллача лаьттал тIара ткъо эзар тонн товарни баьца дзараш даха. Иштта доля баьца дзараш бизаш кхоачам болаш да Константиновкен кхьча промышленни центрашкен бахача нахн.

Шоай накаш кхоачашъерг-хиларах тешаш ба совхоза болхлой специалисташ. Ерргига огородаш хий дехкаш я, хIара гектара тIа лоархIаш 20 тонн органически ях центнер минеральни удобрени еккай.

СУРТА ТIА: хьалха хьайовлача участке. Хьалхарча оалие бригадир Довгопол Григорий.

С. Гендельмана сурт.
ТАСС фотохроника.

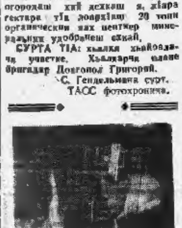

Телевизионни кинескопаш юламеттаоттаеш бола цен хьайийлаI Тбилисе. Эттара нердегIа йолча аппаратуреца Iалашеньъ я из. Цун балха овсарло шера 15 эзар трубкага кхоачаш я.

Сурта тIа: цеха болхло Юрий Девкиня трубкаш вIашагIлотаеш воалл.

Г. Ққикадзе сурт.
ТАСС фотохроника,

ДЕПУТАТ

ДЕПУТАТ ялар йоккха цIи я, ший дикагIбола къонгаш мара депутатала харжац халкъо. Шоай денхараш дика доаззаш ба тха дуккагIбола депутаташ, аьлар шийна къамаьл деш Октябрьски района къахьегамхой депутатий исполкома председателаа нов. Асхабалиева.

Харжархой хьаштеш кхоачашдеш совнча а укх шера а районе нерда хьалъьий массехк берий беши ясли, подикланика, машк ю, нгьха хьаштеш кхоачашду комбинатош, массехк тика, ках чубаха гIишлош, кхы дуккха дараш. Иштта доккхий хIамаш карагIдаьнчах депутаташта шоай район хоаьара гIуликка я. 200 эзар соагIа га, 10 эзар зизай вIотарг дIаегIар районе бахача наха, депутаташа из гIулакх дика вIаштIехьдаьнчхар бахьан долаш. Уж балхаш деш укхаза массехк воскресник дир. 37 эзар сат производствашкара болхлойи, цIен-нохчий, пенсионераши арабьлар ку воскресникax болх бе.

Харжархой уж деррига некъаш кхоачашдеш хьинаре къахьийгача дуккхача депутатий цIераш йоах райисполкома председателa. Шя шу хьалха персональни пенсе вахар хIанз депутат волаш харжархой наказаш дика кхоачашдеш вола Петр Иванович Анистратов.

Халкъа образоване хьакьехьари дукха наказаш деннадар каржархоша шоай депутата. Уж кхоачашдава дукха къахьет Петр Ивановича. Районе укх тIеххьарча хана хьалъянь яьккай 920 моттиг йола цаIн 530 моттиг йола цхьаьнхен ши школа. Уж хьалъянь хилалца йолча хана дуккагIвар цига хулар общественни хьесапе района халкъа образоване отдела кулгалдеш вола Петр Иванович. Уж санна йоккха кхы а ши школа я хIанз хьалъеш районе. КIира акъазза цига вахе фул-малад хьож из. Школаш вахарца бувзам хургболаш эргалхара хьехархой коллективашта цахадлаш новкъостал ду бала йоккха опыт йолаш волча нов. Анистратова. Каст-каста хьехархоша урокаш мишта лу хьожаш школашка хул из. Цига бIаргадайна кхоачамбоацараш дIаладхара, дикадараш шерагIадоаржадара цо тIагIертта хьехача къих боккха пайда хилнаб. Цун новкъостали дуккхача школашкарча хьехархошна кердача методах эргабаькхаб шоай болх, хIаьта школай директораша, завучаша дикагIболча хьехархой методаш шерра дIайоаржаярца новкъостел ду къонача хьехархоша.

Иштта хьинаре къахьег депутата бераш берий бешамашка дIаийсдеш а. Ер кхоалагIа шу да из бехктокхамера гIулакх цуна райисполкоме тIадлела. Укхаза шийгара берий поакошта хоза хьехар ду, де вIаштIехьоалаш „дола гIулакх ду депутата Анистратов Петр Ивановича.

М. ТУМГАЕВ.

IАЬСАШТА ДУЛХ ТIАДЕТТАЛУ

ДУКХА ха яц Сунженски производственни управлене XX партсъезда цIерахча колхозо искусственни шура кийчъю. Из гIулакх лоалахарча Кирова цIерахча колхозера хьакийцад колхозхоша. Юхьанна из кийчъе йола масллаге а Iаьсашта мелае йолайир яз. Из чIоагIа пайдане йоагта гучадаьлар. ХьалхагIа искусственни шурийга далалехьа, Iаьсий кIезит-дукха цамогаш хулар, бакъда дIахо дIайодача хана дикагIа дегI кхахьа доладелар уж. Хинханнахьа Iаьсий тараза тIа уззаро хьакьоккхар ден-буса 600—650 грамм дозаларна тIаккхетилга. ДIахо 700 граммал совбаьлар из хьокхам.

ТIаккха колхоза правлене лаьрхIар дукха кхедеча Iаьсашта искусственни шура дукхагIа а телаш, кхьча тайпара рацион оттае. Из гIулакх бокъонца ца довзарах юххьанце март бетта кхо бутт баьнна 10 сиргIилг мара чуоттандар. Кхьча довкъаршна цхьан денни-буса 10 килограмм искусственни шура тела йолайир царна. Царга хьажа оттайир дикагIйола Iаьсий лелалер Григорьева Мария. Кхьча Iаьсашца цхьана царна а дора цо гIулакх.

Дукха ха ялалехьа сиргIилгий оагIош толекна гергъала елар, Iаьсий дузаш латтар. Озаро хьакьоккхар чIара денна 750—800 грамм, цул тIехьагIа 950—1000 грамм, кхы а дукхагIа дозал тIаккхетилга. Чам ца бовш, кийшца хIама ца дуташ цIендаь дуар моллагIа доакъар. КIезит-дукха уж фидадаьлча 15 килограммага дIахкаьчар Iаьсашта телаш йола искусственни шура кхьча доакъарашие кийсса Iурра, делкънга, сайрийна пхийтта литр. ХIара денна тIаккхетеш дола дозал 2000 граммага дIакхаьчар. Иштта кхоабаш дола Iаьсий 6 бутт баьнча 190—200 килограмм дозал долаш цар.

6 бутт баьнна сиргIилташ бIаргалйча вIалла теларгвац иззал мара цар ха ца хиларах, 170 килограммагара 200 килограммага дIакхоачаш дозал да цар. Ерргига сиргIилташ симментальски фух я, дулха лаьрхIа кхоаб уж.

Иштта кхаьба шу дахнча наччахьалкхен дIачуеш цхьа сиргIилг 355 килограмм дозал долаш я. ХIаьта тIех товешна хиларах килограммах 0,91 кепиг долар колхоза.

Из гIулакх чIоагIа пайдане долга кхета а лаь кхоабаргдолаш 31 Iаса чуоттадир боахаме.

XX партсъезда цIерахча колхоза сашна дукха Iаьсий кхедеш хилча чIоагIа пайдане долга хьакьоккх укх льокхамаша. Масала, 300 килограмм дозал хургболаш бежан кхаь шерал тIех кхаба дезар, хIанз 8—10 бетта мара кхабац. Кийчъьча искусственни шурий цхьан килограммага дIадола 0,05 кепиг. хIаьта 15-нега 0,75 кепиг. ХIара денна, юкъера лаьрхIача, иштта кхоабача Iаьсашта цхьаца килограмм дулх тIакхет. Iаьсашта луш болча кхачанга, царна деш долча гIулакхага хьежача цхьа килограмм дулх тIаккхетийтара дIадодар тIера дикаккхача 0,20—0,25 кепиг пайда беал. Цул соагIа, дукха цIена шура кхоэ. Нагахьа санна хьалхагIа шурий товарность 75—80 процент хинналле хIанз 92—95 процентага дIакхаьчай.

Къаьстта Iаьсашта лаьрхIа деш дола кхий хьалдаь даьлча 500-нега дIакхоачаш лакхе белгалдаьккхача тайпара Iаьсий кхаба дага бе колхозо.

Дулха меттел фун лаьрхIа а кхоабаргда укхаза Iаьсий. Цу гIулакха опытни ши группа чуоттаяй колхозе. Искусственни шуро малагIа эргалонаш ю Iаьсашта дулх тIаккхетийтара хар дукъа контрольни группана дукхьаа цIена шура малаю, опытни группана искусственни шура мелае йолаяй. Цу гIулакхо а кайда лургба.

Шоаш кхоачам ца яь ах шера дулх доккхара план, шоллагIъа шера планал тIеххлоачанъе лерхI колхозо. Из гIулакх чакхдаккхара чIоагIа пайдане хургда хьакий хурсиешта а искусственни шура мелаяйф. Цо торо хулийтаргъя ях бутт баьнча 90—95 килограмм дозал дола хурсаш наччахьалкхега йоакха.

Б. АРЧАКОВ,
тха собкорр.

АВТОЛАВКА ЕНАЙ...

Сиядениал хIанз кхайнара балхаш — чуэцаш латт ялат, деш да кхыдола балхаш а. Цудукхьа боккхача лоархIамера гIулакх да кIанз къахьегамхой йоалхо яр. Шоашта хьалханика латта бехктокхамера дехкар дика кхета а даь кхашкарча къахьегамхошта гIулакх дар дика вIаштIехьдаьккхар Наьсарен районерча Вознесеновка яхача станица райПО.

...«Ингушский» совхоза кхоалагIча брагаде кхьчай сийна басар хьекха чархаш тIара тина. ГIадбаха, цун гонахьа бовл комбайнераш, трактористаш. Царна дика хов автолавка мах бей а шофер а волча У. Салатова царна мел эша товараш денилга. Ахархошта мел эша товараш тIадара хьинаре къахьег нов. Салатове. Ше кхай тIа веча заказаш яйду ахархошкара — кога буша гIирс ба, иштта кхы а. Кхоачашде хала хиларах моллагIа заказ кхоачашду автолавка шофера.

ХIара денна массайолча бригадашка кхача кхуэ цун. Цудухьа дег тIара барзал оал цуна ахархоша.

И. БАМБОТОВ,
И. БАТЫЖЕВ,

Наьсарен производственни управлене «Ингушский» совхоза 3-ча отделене механизатораш.

ДИКАЧА САГАХ

Сунженски района къахьегамхошта дика йовз районни больница лор Сикоева Эмма Борисовна. Ханна зIамига яле а, ший болх бовзаш я Эмма. Шийна ховчох цIаккха а кхоачам ца беш, йоккха опыт йолча лоракара хьеIомалуш, дикадар, кердадар ший балха чуъедоаладеш хьайоагIа къона лор.

...Сахкетам чура вьнна унахо И. Гузеев воалавръ «скори помоща» машино. Дийна ва аьнна цхьаккха белгало яц юкъ тIа. Говзача лоро диагноз оттаю — унахочуя дега инфаркт — из гертара хала цамагар да. Цхьаккха минут зехьа ца йоеш унахочоа новкъостал де дезар. Унахочо йисте медицински сестрай дежурство оттайир, ший хан-ханнахьа уколаш, кхьдола дарба дора. Дукха ха ялалехьа кегашта урастиир унахо. ХIанз хьинаре къахьегаш ва нов. Гузеев.

Дика лор хиларал соагIа хьинар дола общественник а я Эмма Борисовна. Каст-каста медицина темаех нахаца беседаш ю, лекцеш еш.

Г. ИВАНОВ.

ВАХАРА ОВЛА ВДНХ-е

Выставка экспонатий участкашка моллагIа доаца кьк да, Цунна тIехнахьа чIоагIа цкарала гIагIа ба. Цунна кIалха йоккха йоаца а кхы хIаманна эргаьнна йоаца а бьдоагIаш яр. Из я дукха ха аьлха дена тамашийна низ болаш я ваш юнца цIи хеца женьшень.

ВДНХ-е кхачалехьа чоалхане а бIаьц а кинъ баьб «вахара овлон». Дукха ха йоацаш я тIехьа Дальни Востоке чархьашта мара корабоагIащ бацар из. Дукха ха къакхей из къьнара дуккхача шерашка аннш йолча арфаьнах йола буц ше хулача моттигера кхычахьа дIайихьа искусстренно хьалихее йиш яц яха уйла йолаш.

Цхьабакъда, советски Iилманхо на дIаъекхад моллагIа кхийола буц а санна женьшень а хьалкдее йиш хилар. Цун плантацеш я Москве юкхе дарбан бьцмий Еррнгсоюзни институте. ЧIоагIа мах бола моллаш дукхагIа хьае йиш хинай.

Выставкера женьшена зIамигаплантаци (18 хетолг) мах хьежача дIайхача дийнахьа хи кисеца къейлайоакх: тайгера хьадьнача цуна Iы а вIайта йоаца моттиг а еза.

(ТАСС).

Милице къонача болхлоех

Партийни комсомольски органий новкъосталце къонача болхлоех дикка хьалийзай Нохч-ГIалгIайчен милици. Общественни порядок лораяра министерства кулгалхойн партийни комитета гIерт уголовни зулам лелалерашцен общественни порядок телхаерашцен къовсам лоатталургболча къонача нахах министерства аппарат, милице городски, районни органаш, подразделенеш хьалйеза.

Кадраш хорж комсомольски организацеша могийн боагIача катирхьех, болхлоех, колхозхоех, интеллигентех. Милице кадраш дикагIа хилара новкъостал ду хадамзиа цун органаш дикагIа, хьнар долашагIа болча нахаца эргайнахаш хилара, цун болхлойи шоай образоване, политически кхетам лайкбеш хилара. Юкъера образовани йола мугIерара милиционераш йоагIаш йолча специальни дешара заведенешка деша ухийт. Уполномоченнейи оперативни болхлойи мугIераш хьалдуз царех.

Цул соагIа, граждански вузашен техникумашен иштта новкъостал ду ткъов квалифицированни кадраш кийчъеча. Общественни порядок лораяра органашта эш тайп-тайпара специальни образовани йола нах. Итташ бола къона специалисташ — юристаш, экономисташ, товароведаш, юрта боахама специалисташ ба уголовни розыске, БХСС-е, кхычахьа балхаш деш. Царех милице балха тIехь опыт йолаш бераш бехктокхамерча постанашка уттабу. Масала, укх тIеххьарча хана къона специалисташ ю. Адуев следователь волчара милице Советски райисполкома отдела начальникалла, Мухап Грозненски РОМ-а начальника заместителалла, Даскиев Наьсарен районе следствени отдела начальникалла вахийтав.

Дика болх беш ба къона специалисташ Нохч-ГIалгIай АССР МООП-а следствени отделе следователь К. Д. Джабраилов, Шаьла района следствени отдела следователь Х. Х. Ахматов, Заводской РОМ-а участкови уполномоченни Тонаров, кхыбараш.

Укх шора лакхерен юкъера специальни дешара заведенеш йистеьхачул тIехьагIа милице болх бе боагIаргба кх. Барахоев, Могушков, Павен, Евлоев, Вагаенко, кхыбараш. Верригга а 40 сат хургва уж. Цо новкъостал дергда милице кадраш дийшача, къонача вахаца товара а оперативно-служебни болх лакхбара а.

Кадраш ниоле чIоагIлуш яц, уж чIоагIлу юкъарчал доацаш беча балха тIа, практике. Вахара школа я сат Iомавер, цуцца къахух бIубецна сат тIалатте йиш йола кIийле.

Цудухьа общественни порядок лораяра органаша, цар партийни организацеша къаьстта терхам тIабохийт шоай болхлошта практически новкъостали политически кхетами балара.

Цхьабакъда, цу балха тIехь цIенхаштта кхоачамбоацараш а да. Цхьаболча начальникаша къона болхлой ба-башка ца хеташ балха хьайбеш, болх бечна хана практически новкъостал а хьекхарча беш, балха тIехь кийслуча цхьацадолча бехкашаца шиш гIулакхал дог кийкха дIаввала волла цун дух тIа ла болаш моттигаш хилалу.

Цига милице Старопромысловски райотдела начальникга аьлар, «Тоъаргда цунца дувзар! Милицера дIаваца гIерта — кIавеснйтаргва-кх!». Цо хьийнар вар дукха ха йоацаш милице балха вена, цунах дог кийкха кIавала гIийрта къона сат.

Кадрай отдел хьежача гучадьялар балкара кIевалал бахьан пук ца хилар, ший болх цунна дика булургхилар гIулакхах, дIакхетарьчуя тIехьагIа юка а болх бе безаш хилар цун. Милице Сунженски райотделе балха вера милицейски школа йистеьхка къона специалист Баталов. Болх бе валавеча, практически опыт ца хиларах, гIалаташ дулар цун. Цунга хьожаш сат вацар. Шийна могачох, хьехох юкьаьна тIулакх дIадатьа тIийрта из тIехьагIа мелвелар. ХIаьта кулгалхоша куцна хиннар фуд а ца хьожаш, выговор йир цунна. Иштта методаша бала йиш яц кагирхошта кхетам. Цар болх карабердабелга, деза а дезаш царна болх безалургболаш цIенача дегаца гIо де деза къонача специалисташта.

Ткона дика новкъостал ду партийни организаца ваха болхлошта юкъе политически кхетама болх беча. Гудермесски промышленни зона парткомой карте Веденски райкомой хаддаиза терко ю милице болхлошта кхетам балара, милице отделаша беча балха отчеташка ладувгI, цар мишта болх бу хьож.

Парте хьех вайна катирхой йоакхо а «еш», «боинагIвар опытан пайда а эзаш хьажкхеба беза, кхетам бала беза, ялаш.

КъьнагIбарна кхетам, опыт кьоначар дегIабоагIача низаца вIашагIа а тохаш, цар вIашц юкъара гIулакх дика дIахьоргдолаш вIаштIехьбаккха беза болх.

Парте XXII-ча съезда решенешца хьалхе а лелаеш, коммунизм хьалхеш боахкача советски наха новкъарле еш болча, хIанз а вайна юкъе нагахьа нийслуча, бIехьа дог-уйла йолча нахаца, уголовни зуламца советски законашши общественни порядок телхаерашца къеза къовсам лоаттабар сийлен гIулакх да.

Из дехкар дикагIа кхоачашдулургда нIоаргта политически сакхетам бола, шоай гIулакх дукха деза кадраш цу балха тIа хилча. Цу кадрай йоккхо яр вай служебни партийни дехкар да.

И. КУРЫЛЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР МООП министра заместитель.

ЛАЬТТА АЬХА КИЙЧДАР

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ГУРАЛЬА дIалийна ялат чуйицан хьайбашта кертерча даькъе доакъар кийчдеьа доаллашехьа а ялат гурахьа дIадерах зиб еш ахарен кийчде деза лаьтта. Ший ханнахьа а дика а лаьтта кийчдар IалаьматеI боккха лоархIам болаш да цу тIа дIайийна юртбоахама культураш дика хьувкъара.

Соазка хинна гIалат де йиш яц укх шера гурахьа ялат дIалуча хала, республика колхозашен совхозашен агротехнически хана 67 процент мара ялат дIадензар. ХIаьта Наьсарен производственни управлене боахамаша цу хана 36 процент мара дIадензар ялат, Урус-Мартана управлене — 54 процент. Соахка тIехьа дIадийнача лаьттара укх шера ялат воагIа хьийнъад ший ханнахьа дийнеча.

1963 шера зиба лаьтта ахара ялан республике 75 процент мара кхоачашънизар, хIаьта Наьсарен управлене — 28 процент а бIаьсти аха дезача лаьттах 7,3 эзар гектар.

Цхьабакъда, укх шера а дуккхача боахамашка нийслуш я балхаш деча эргIаш уттаяра, деца йола практика. Дуккхача совхозий директораша, колхозий председателаша, юрта боахама специалисташа йоагIаш йола теркo яц ялат чуэцача хана лаьтта ахара, шин сменах бергболаш вIаштIехьбинкхац машинно-тракторни парка болх. Дийнахьа ялат чуэцаш а кхыдола балхаш деш а хинна тракторашь бийсан лаьтта вахаш хургйолаш хIама дац.

ХIаьта Грозненски, Наьсарен, кхыйолча управленей совхозашка тракторех цхьаболла дийсе хьыметтел цхьан сменах болх булургболаш а кийчдаьдац, кхоачамхилал механизатораш кийчбара йоакхо яц.

Тракторни паркех пайда ба яц Шаьла управлене «Гудермесский», «Ачхойский» яхача совхозашка, Грозненски управлене опорно-хьокхама совхоза, кхыча цхьадолча боахамашка, боагIаш бола мах бац хьалха дача ахама, ялат чуйица дахьна ахара кийча дола лаьтта улла дукха ха йоллашехьа а хIанз мара боабеннабац зиб еш гурахьа ялат дIаден лаьтта аха, ялат чуйица доаллашехьа ардан тIа дуцени яц. Лаьтта кийчдеча IалаьматеI кIезига я лаьтта ахара кийчъянь комбинированни агрегаташ. Кхыметтел опорно-хьокхама боахамашка я: Сунженски производствени управлене XIX-ча партсъезда колхозе, Грозненски шурий совхозе иштта кийчъянь агрегаташ яц.

Уж деррига кхоачамбоацараш IалаьматеI чехка дIадаха деза. Лаьтта ший ханнахьа а дика аьха дакха деза. Из дара эггара хьалхарча эргIана теркам тIабахийта беза лаьтта комбинированни агрегаташа ахара. Юрта боахама къахьегамхоша дика кхетаве деза комбинированни агрегаташца деш хилча оахам цхьан хана кIалхьара тоIаден тIехнахьара цамцадаккхен йиш болаш хилар. Цу гIулакхо хьахулийт тIоадал Iоне йиш йола хьалаш, из къаьстта лоархIам болаш да кхоачамхилал тIоацал йоацаче а из бIаьхьенна ца социача районешта. Комбинированни агрегаташа аьхача лаьтта дIалийна ялат гектара тIа лерхIаш 2-гара 3-га кхачалца дукхагIа деб. Иштта лаьтта оахаш хилча цхьан ханна дуккха балхаш це йиш я лаьтта кийчдеча, из баьцан долош лаьтта кастагIа кийчде йиш хул, къахьегам 13—30 процента довгор 8—27 процента кIезигагIа дола. Из агрегат кийчъю трактора прицепах е навесной хьесапе нух тIехьа дийзе. Йолача агрегата 45 градус зулув хургйолаш волокуша а галаш йохаергйолаш каток а оттайий. Волокуша хьаю 90х90 градус са болча аьщка угольникех, цо нохаро аьха лаьтта нийсду йоккхий галаш йоха а еш, из тIера шаьрду. Из гIулакх де йиш я машиннаькъа рельс тIехьайийза а. Лаьтта камцадоаккхача катока дискаш шахматий порядках вIаши гаьна дохк. Из дара дискашта юкъе оттаю 50 миллиметр сомача аьшка турбах яь дистанционни тулкаш.

КОМБИНИРОВАННИ агрегатаца лаьтта кийчдара технологически процесс укх тайпара я: аьха лаьтта боалашта юкъера харшаш дIадукъаши йоккхий галаш йохаеши шаьрду волокушаца. Йодача агрегата волокуша зулув оттаяь хиларах, цо боалашта юкъера харшаш дIадукъ ше йоддашехь.

Каток эолокушина тIехьа йода. Цо хIаьтта аьхача кIаьдача лаьттан галаш дискашца ата а еташ, дика цамцадоакх лаьтта. Цул соагIа кIоарга лаьттагIа чуахар бахьан долаш оахама кIалхарa оагIув IотоIаю, хIаьта тIера оагIув шоаш лаьттагIара хьалъяра доллаш кIаьд а ю, цамца а йоаих.

Нохаро лоацечул дуккагIа волокушо боад доацаш хиларах хьадкарен тIехьарен нух деза харш дIадуъ, кха цхьатаррa шаьрдеш. Цу тайпара, комбинированни агрегатаца оахаш кийчдаь лаьтта цу сахьата культура дIаe мегаргйолаш кийча хул.

Культура дIаера лаьтта кийчдеча агротехнически гIулакхех цаI де кIа е мукх хьекхача кхай тIа юсе юкъаш цIа тека боагар а. Из дуча кхай тIара оасара баьцаш, церги, иштта зенне йола сайнеххьа хIамаш йоаг, лаьттан тIоадал ара ца йоалийташ соцаш а бьыоагIашта кхочийна эша а оакъара тIоа бус. ЦхьаБакъда, из цIи тохаш цIи ца хилийтара ерргига правилаш йиза долае еза.

ДIайийна кIалха хинача культурага хьежжа махулла хьалхагIа кийчде дега гурахьа ялат дIадера дола лаьтта. Нагахьа санна кIалха хинна культура бобовн, бобови-злакови яле, е гурахьа дийна ялат яале (гурахьа ялат дийначa шоллагIа гурахьа дув ялат дийча бакъахьа да шу шу юкъе а холийта). тIаккха лаьтта ах цар беш кийчдича бакъахьа да. Из деш тIоадал лораяр дукхьа ЛД-10 яхача дисковеи лущильникаща кийчде деза лаьтта. Цул тIехьагIа мадоагIара кIоарга деча оахамах ах пар оал. Аьхачул тIехьагIа ялат дIаделца йолча хана лаьтта кийчду цIена пар беш. Оасар тIададарген пахама тIа тIоа лоацабаларген хьежжа культиваци ю, маккха боакха. Хьалхара культиваци ю 10—12 сантиметр кIоарга, тIехьагIа ераш 7—8 сантиметр. Пар беш лаьтта кийчдича тIоадал лаьттанца ю, микроорганизмашта эша дика хьалаш хьахул.

Цу системо йиш хулийт дикагIа йолча хана а лаьтта машнера тIаьда долаш я ялат дIаде. Иштта дIадийна ялат хьункъара дика хьалеш долаш хул.

Комбинированни агрегатаца кийчде деза гирауарташ, хьажкIаш, кхыйола культураш хинна лаьтта а. Уж культураш хиннача лаьтта аьхачул тIехьагIа дIаахала а шорала е шолха дискован е еза.

Гурахьа дув ялат дIале а зиба а оаха лаьтта препалушникаш а йолаш аха деза. Из дича мара бокъонца дIайоахалургьяц оасара баьцаш.

Оахама кIал гIоргдолаш дилла деза кхо а кхай тIа аьха лаьрхIарех кхоалагIа дакъа минеральни удобрени а.

Агротехнически хенашка а дика а гурахьара оахам чакхдаккхар республика колхозийи совхозийи кулгалхой, юрта боахама специалистий, берригача къахьегамхой сийлен дехкар да.

М. БРИДКОВСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерстве цIоахагIа вола агроном.

Новогрозненски мазхаьтта чакхлоаккхача завода установкай коллективашта юкъе дика къахьегарца белгалъьнна я Горбатенко Константина кулгалду № 43-1 йолча установка коллектив. Валови продукци арахецара ах шера план ших бетта толанца кхоачашъяй цо.

Июнь бетта установкина дика ремонт йир. Цига дьинаре дакъа лоацаш хилар установка технологаш. Планах лаьрхIа кхиначул хорхI ди хьалха ремонт а я болх бе дIайоалайтар установка. Цул тIехьагIа деиз ткъа технологически режим ца таллаш болх беш я установка.

«Грозхимнефтестрой» треста СМУ-9 гIишлоихой болам хьал а даьца Сийлахь-боккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца нахъа ахара къахьегама тешаш лаккхеш къахьегаш я коллектив. Укх бетта хьалхаре 21 ден план тIехкхоачаш а еш планал соагIа арахийца продукци массехк бIаь тонн я, хIаьта планал соагIа арахийца дизельни доагор а иштта да. Цу дезача денна сийна а бутт боалаькха эзараш тоннаш продукци арааеца доаш денна установка технологаша. Цу дакъе къаьстта дика къахьегаш ба боккагIбола операторш Т. Кальченко, С. Климов, операторш Н. Тищенко, В. Шаламков, кхыбараш.

Сурта тIа: воккхагIвола оператор Кальченко Георгий хьожаш ва практиканткa Дудиева Валентинас мишта дIаязъю технологически режим.

Н. Панова сурт.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 26 июль 1964 шу.

УНЗАРЧА ЛАЗАРЦА КЪОВСАВАЛАР

БИИСАНАРА САГ

Итт шу хьалха Москва переулкашка бийсанна шоана кхета мегар кач хьалъайбаь пальто а юьхаш, бIаргашка Iочуьзза шляпа а туллаш вола зIамига саг. Из во бIарахьежа саг цун юхе да сихагIа тIехволар; эггара майрагIа бараша фу даьд хьона хьле хоаттар, бакъда, юха йист ца хулаш дIавккхар из. Са тоссаш юха чувоагIар, кораш дIа а къайле лампа хьалсогар. ше-шийна къамаьл дора, Канта е Гегеля том хьа а кийле Iохоир.

Чин — студент-филолог, университетера дешар а дита хьавьнавар. ЦIерагIа санна кхерар из чухьежача кнзгах: ший юхь геттара кийрча хетар цунна, къаьстта лохера мочхал а хеташ. Гонахьарча наха ше гоама волаш санна хетар, массанахьа ше вуаш моттар.

Гаргарча наха цIя хеза психиатр профессор Николаев Юрий волча вигар уннаха.

— Дисморфоби, — аьлар профессора цун гаргарча нахага ладийгIача, — деэI хувцалалар кхерига. Лазар — шизофрени. Дарба де деза.

Шизофрени яха унзара лазар хьалха фу бахьан долаш хул хоаш бац специалисташ. ДуккагIбараша де дарба доаца лазар дерхI цох..

Наьха ераш санна юхьмараш а хьа, яхаш къахьегнзар профессора Николаева. Цунна хоэр цох хIама хургдоацилга.

— Мегад, — аьлар цо уннахочунга. Аз тоаергьа хьа юхьмараш.

ИШТТА ХЬИЙХАР IАЛАМА

Хьалхъал чура бьянкача дукхача наха дарба деш Iайнача опытах профессора Ю. Николаева ховр цар дуккагIча хаца хIама дая ца тугилга. НизатIа хIама дуадора уннахошта. ХIама дая ца тугилга лазара дукхьалара реакци йий-хьогI, дегIо ше лехий-хьогI шийна дарба?

Ши эзар шу хьалха, греческий лора Асклепиадеи рималиина Аул Цельсен дарбан дика лоархIаш хиннад моцал лелаяр. Цу хьакъехьа царел тIехьагIа дийнад гIорваьнначи Авиценна а. ДIадахача бIаьшере цхьан американски лора дарба деш хиннаб шии бетта хIама ца дуаш бола уннахой.

1948 шера хьамхъал чура бьянкача уннахошка цхьаккха тайпа хIама а ца дуийташ дарба де дIаволавенная Ю. Николаев. 140 лазара истори, наха юкъе шоаш бахаргба аьлина тешим бийна 140 саг...

— Цхьа зIамига саг вар со волча, — дувц профессора, — шийх во хьадж йоагIа из наха етталу а моттар цунна. Студент вар, ший мераж бIаргайча хорзагIвоалар из, столбиях хилча санна бувлабенна латтийса вах а бар, — уж берригаш шизофреникаш бар.

САГ ВЕРЗАВАЬ 40 ДИ

1953-шера ноябрь бетта Кашенко Петра' цIерахча психиатрически больнице лорий хьехамца а шийна лаца а хIама ца дуаш сецар уннахо Ч-в. Хьалхарча кIира уннахо маьлхара вар, меттара хьалгIаттацар, сагаца къамаьл дацар. Цун хIама дая безам боагIар, бакъда, ха дуккагIа дIа мел йода — кIезигагIа. 7 килограмм гIелволар из, шолгагIа кIира доладелча эшаш хиина кризис хилар. БIаргагуш гIозваьлар уннахо, къамаьл де волавелар, шийга болх байтар дийхар цо. Коара лоа дIадаккха вахар из, хIаьта из болх цо чам болаш а бора. ХIама дая безам баьIанар, дукха а мерза а яаб йора. Моцал лаьца тIьоалагIа ди доладелча дуача хIаманга са тессар, бийсан гIанахьа чам бола дая хIама дукьал лора. Сокаш, моз, цул тIехьагIа аьта морковь, миста шура, бIараш, баьцa дааpaш, маьхк я бокъо едар цунна лораца. Тух, фуаш, чкъаьра, дулх дуалга могадаиэр лораца — 20 дийнахьа кхы а дарба де дезаш вар из.

Хийцача санна вар саг — гIадваха, велаш, гIозваьнна. Керда шу хьетIаккхьачачул тIехьагIа больницера араваьлар из, нIагIа салеIар, Соче курорте хилар, университете деша вахар. ХIана из — тIах аьнна, хьинар долаш къона специалист ва.

— Куст долаш цхьа йоI яр со волча, бувзама Института студентка, — дувц профессора Николаева, — илхайтта шу дьалча дена фу бахьан да ца хоаш унзара лелхаш яр из. 1951 шера 32 дийнахьа моцал лайр цо. ХIанз тIехдика институт чакх а ьаькха инженералла болх беш я из Украине. Кататонически ступор бIаргалайна дий хьона? — меттахьа ца воалаш, массе хIаман духьал волаш уллa саг... Кашенко цIерахча больнице цу тайпара а студент-юрист хиннав, хIанз из болх беш ва, саг а йоалаяь бер а долаш ва... Иштта шерагара шерага уннахой а а зуэш, анализаш тохкаш, дIа мел бойкха гIа нийса бий хьежаш шизофрени яхача лазара дарба лохаш ва со...

ФУ ХУЛ САГА ДЕГIА ЧУХЬ?

...Укх сийрдача пIеношка кинначуд тIехьагIа хайр сона айса дукха хIамаш нийса кхетадеш ца хиннилга. Кхы мел дар дIадахча а моцал Iалашмите хала хIама хетар сона. ХIаьта уннахошта-м цар са тесача хана дая хIама луш хиннад. Моцал кхерамe хетар сона: мел унзара хIама бIаргадейтар тIемо? Бакъда, кхераме хиннад ханнахьа, лерттIа нийса хIама ца даар, вIалла хIама ца даар селла кхераме хиннадац. Ший дозалах 40 процент эшаедча мара валара дец тIа отташ саг, тIаккха мара долалац ткань дока. Иштта гаьна далац дарбан моцал лелаяр, дукхагIа ейча а сага дозалах 20 процент мара йоац, хIаьта из дулх костта юхаметта а отт...

Мадарра аьлча, хIама ца диача ялаш организм, дарбан моцал лаьцача хана ше-шеь йолалу из. Анализаша хьа маьюоккхара хьахул дегIа эшаш йола белокаш, хIаьта ца эшараш дIайоал, уж дIальницаяр аьнна эене дац. Эггара хьалха дIайоал цамогаш йола, яхэ беха йола ткенеш. Цхьа малагIаш я ца ховча регуляторашa чIоагIа лорэю сага дегIацапа лоархIамегIа йола органаш, къаьстта нерви система а дорaеш, из вIаллa хувиa a лац. Биохимически тохкамаша магойттара цIаьхха тоалу дийхко беш бола болх, иштта кхьдараш а.

Цудухьа моцалца дарба дар цхьалолча даьхье универсальни да. Академика Бакулев Александра белгалдоах, желудочно-кишечни тракта хулача извана, бронхиальни астмана, верстара духьала эггара толашагIа дарба да моцал. МоллагIа дарба санна лораш хьожиш, массе оагIорахьара Iомадеш леладе деза из гIулакх. Сихвалар хIанзалца а лорашта юкъе йолаш йола скептицизм санна эене да.

Цхьабакъда, саг, цун уннахцIено бахьанце профессор Николаев Юре унзарча лазара духьала дагь доя из котволаш йистадаьннад.

Лев ТЕПЛОВ,
АПН IалмаI обозреватель.

САКЪЕРДАМЕ САЛОІ БЕРАША

Шаьла района, Ахтурм оалача юрта керттера улица хьуна дIатIаоттача метте, Iалама беркатаца хозъенна латтача гаьнашта юкъе улл Ю. Гагарина цIерах йола пионерски лагерь.

ХIара шерра шера цу лагере салоIаш хул вай республикерча тайп-тайпарча районашкара дайкка бераш.

Iуйрийна 7 сахьат доаллаш хьехоз зурма оаз. Хьалхара ди дац лагерера бераш цу оазага даьнна. Массаза санна сихха шоай хулгюхь а диле, физзарядка е дIаотт уж цхьан мугIарах. БархI сахьат даьнача хана столове латтача дIаьхача истолашта гонаьха багIаш хул къона доттагIий, шоашта кийчбаь мерза кхача а буаш. ХIама диаь даьлча, эггара хьалха шоай лагера ков цIенде долалу бераш. ТIаккха шо-шоай отрядах дIа а кхийте лувча хи тIа болх пионераш. Ма хоза а хет боврамах кIоарга болча Iам чу дика лийча а лийча, хьалваьннечул тIехьагIа, цу йайхача гIунар тIе дIа-хьа кIалтIа а воалаш дегIа тоам беш уллача хана! Белгалъяьча ханналца хи чу лийча баьлча, хьун йисте сийна бай баьинана шаьрача моттиге иллеш доахаш, халхараш деш, сакъердаме ловзараш Iомадеш, безаме ха йоъ бераша. Сакъердамах беппача царна цхьаза вIалла даги а дагIац делкъийна хIама дая ха хиннилга. Бакъда, гаьнара хьахозача зурма оазо цу хьакъехьа ховш бу пионерашка.

Юха а шо-шоай отрядех дIа а кхийте, лагергахьа долалу бераш; етташ фаташ/ лекхаш зурмаш, доахаш иллеш а долаш.

Пионерски лагере йолаш я футбольни волейбольни площадкаш, тенис, каруселаш, бурчолгаш, кхьдола ловзараш де моттигаш. Ала деза, цу лагере тайпара ловзараш хоаш массовикаш - инструктораш пионераш шоаш хилар а. Цул совнагIа хьа а йийла цига болх беш а фото, радио, кхьйола кружокаш. Иштта вIашагIъеллай художественни самодеятельность а, иллеш доахеи халхараш дуч кружокаш а.

Укх деношка тхо цига долаш, йоккхагIа йолча пионервожате тхога хоам бир хьалхара смена йистеяла а космонавтика деная а хетаь тахан сайрийна ворхI сахьат доаллаш торжествени линейка кургхиларах.

Массава чIоагIа кийчлуш вар цу линейкага. ТIаккха оаха а лаьрхIар из дIайолаялалда беращца къамаьл а даь торжествени линейка чакхъялалца Iе.

Эттара хьалха тхона байза къона доттагIий бар Садулаев Мухьмади Аминов Сашен.

Шоаш лагере са мишта леIар дувцаш Грознерча номер 22 йолча школа кхоалагIча классе деша вагIача Садулаева йоахер:

— Цхьа бутт гаргга ха я со укх лагере салоIаш вола. Укхаза чIоагIа хоза я. Массава цхьана вIашагI а кхийте, походашка, экскурсешка долхар тхо. Цига тхона дукха керда хIамаш дайзар. Тайп-тайпара оалказараш дайре тхона, гаьнаш ейаар, хьун юкъе ловзараш а дора оаха. Цул тIехьагIа дукха эизаш гулдийя лагере юхадоагIар тхо.

Укх лагере дукха керда доттагIий байзаб тхона. ВIаши дайзачул тIехьагIа дукха къамаьлаш хиннад тхона юкъе. Оаха дийцад тхоай школах, дешарах. Укхазара цIадахача а леладергда оаха доттагIал. ДIа-юха письмош яздергда. Оаха массане соцам баьб хьатIалоагIча шера а укх лагере цхьан салаIа аьнна.

Космонавтика ди дездеш торжествени линейка йистеьяначул тIехьагIа ийс сахьат доаллаш костер лоттайр лагерцара къастара хетаяь. Из костер яьга дIаялалца цул гонахье халхараш деш, иллеш доахаш, стихаш ешаш хоза сакъердаме дIайихьар тIеххьара сайре хьалхарча сменах бьяхача пионераша.

ХIара сменах Ю. Гагарина цIерахча лагере салоIаш хул 250 соагIа бер.

Р. МАЛЬСАГОВ.

СОВХОЗА БОЛХЛОШТА

Кхашна балхашна боахкарашта лаьрхIа дика, чам болаш, тайп-тайпарча менюх кхача кийчбу Наьсаре района «Назрановский» совхоза цхьоалагIча отделенерча повара Хамхоева Дебикана. ЧIоагIа раьза хул цо кийчбаьча кхачанна юрта боахама къахьегамхой.

Аз сай кхаи хьинари кхокац сайна хьалхашка латта сийлен декхараш кхоачашдера, йоах Хамхоевас.

Сурта тIа: повар Хамхоева.
Н. Кобиашвиле сурт.

Шийна тIабилла моллагIа болх дика кхоачашбеш хьайоагIа «Назрановский» совхоза эша гIишлош хьалъеш йола Вышегуров ИбрахIам керте вола бригада. Алхха укх шера бригада хьалъяьй совхоза тракторашта йола кховале, Альти-Юртарча отделене шурий-товарни фермера Iаьсий Iан замалаь чулоаттидара йола 2 база.

ХIанз укх кхарарча хана совхоза болхлошта лаьрхIа 8 квартира йола цIа хьалдеш йоаля из. Сихха урагIъаха доладеннад цIеной пекаш. Из болх кхоачашбеча шоаш ца кхобеш хьинаре къахьегаш ба каменщикаш Вышегуров Хьажбикар, Газдиев Бахьаудин, гIо-новкъосталa болхлой Евлоева Дибхан, Вышегурова Лейла, Евлоева Золотхан, кхыбараш. Царех хIараие 120—130 процент кхоачашъю дийнахьара нормаш.

Октибра ЦIей сийна шерагIа социалистически ялх йоаржаера «Грознефтехимстрой» 9-ча гIишлон-монтажни управлене коллективо даь кхайкарел хьал а даьца. Вышегуров ИбрахIим керте латтача бригада дош деннад, ер шу чаккдалалехьа хьал а даь, совхоза болхлой чухоашаргболаш 8 квартира йола цIа дIадале, аьнна.

М. РАШИДОВ.

КЕРДА СТИХАШ

Хь. ОСМИЕВ.

Сай иллега

Тхьам масса из лаьча
Сигала санна,
Нахаца дувцара
Хьаккхашта хила,
Хьаьнала къахьегаш
Тоадаь дIадийна
Iаьржа лаьтта санна
Беркате хила.
ТIомарах тоаденна
Боча-бIар санна,
Мерзача безамах
Хьалдизе хила,
Шийлача шоадала
Хьогвеннар санна,
Лаьттарча адамий
Дог хьоасташ хила.

Аьдийна вай кIант
Из Сурхо санна,
МоастагIчох латера
Денале хила,
Шай юрто вийлача
Вала воI венна
Цун нана санна,
Камаьрша хила,

Дунен чу дIаяржа
Маьлха зIы санна
Массерча мигIинге
ДIадаржаш хила,
Лаьттана тIазца
ДогI-тIадам санна,
Адамий дегаша
ТIавцаш хила.

□ □

Дош

АргIанца баьннача
Массача цу михо
Бодабаь боI санна,
Лар йоацаш дусаргда
Дог дийкха Iа аьнна
ХIиллана даьсса дош.

Iа лоаца алараx,
Ха-ди дIадалараx,
Моакхаза лоам санна,
Теш хинна латтареда
Дог дийла Iа аьнна
Дегаза кхоача дош,

ХИМЕХ ЛАЬЦА

Дукха ха йоаццаш Ачхой-Мартанерча берий библиотека «Синтетически хьоасеш довзияха берий читательски конференци хилар.

Конференци хьайийлар библиотекара З. В. Вороновас. Цо дийцар бераште синтетически хьоасех деча хозача а чIоагIача а кIадаех, мехкадаьтта дIадохийтача средствах, хи чун форма чуи чкъаьрий луацача приспособленех, кхыча хIамаех, халкъа боахаме царех боалача пайдах.

Бераша боккхача безамца дIайихьар химех лаьца из конференци. Берий уйла Iилмана тIаххийтара боккхача лоархIаме я уж тайпа конференцеш.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадугIа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама [illegible] передача (эрсий меттала); 6.40 — концерт; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш, передачий программа; 8.15 — «Сердалот газета оагIонаш тIара; 8.25 — концерт; 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала); 10.00 — радиои телевизионни передачий программа; 10.05 — концерт; 10.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 10.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала); 17.00 — «Къилбаседа - Кавказа экономически вахар» яха радиогазета; 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «нохч-гIалгIай литература дийнаца бола кьоасаме» яха беседа (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала).; 18.35 — концерт.

УКВ: 9.00 — «Пианист Эмиль Гилельс» яха передача; 9.45 — «[illegible] бригадир» яха бераш[illegible] радиопостановка; 10.16 — Малера [illegible] симфони; 11.30 — «Дерзе» яха литературни передача; 19.00 — «Майски бийсе» яха Римский - Корсакова опера; 21.30 — эстрадни концерт; 20.00 — «[illegible]» яха радиопостановка.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — [illegible] фильмай гулам; 18.30 — передачий программа; 18.35 — телевизиони передачи (нохчий меттала); 18.40 — кинорепортаж; 18.50 — [illegible] фильм; 19.00 — бераште. Шоейла берта берий бригада. (нохчий меттала); 19.15 — хьалхарча мугIара. Репортаж (гIалгIай меттала); 19.25 — киножурнал; 19.35 — [illegible] дайтIенапна. Репортаж (нохчий меттала); 19.45 — «[illegible]» яха бертьзлогIе тIера хьийда фильм; 20.05 — [illegible]; 20.25 — передачий программа. 20.40 — «[illegible]» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозни, ЦIена [illegible] уламе, 10. Телефонаш: редактора зам.—2-67-01; [illegible] секретара—2-[illegible]; партийна [illegible], [illegible], [illegible] отделаш—2-[illegible]-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 10. Телефоны: зам. редактора — 2-67-01; ответственного секретаря — 2-[illegible]; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-[illegible]-72.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. [illegible] проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект [illegible].

СФ02172. Заказ № 4703.

Доазал декъара

ЭХЬ ДА РАСИСТАШТА!

АЗЕИ АФРИКАИ МЕХКИЙ БАРТ-ЦХЬОАГIОН СОВЕТСКИ КОМИТЕТА ЗАЯВЛЕНИ

Iилаьмате чIоагIа халахийтар советски наха Америка ВIашагIкхийттача Штаташка хьаьрбаьнача расисташа цIий Iо а дохийташ леладу зулме гIулакхаш шоашта хьахезача.

Школа наIарга ятташ долча бераша бIарга а гуш дийнахьа делкъийга юхадухьал отта низ боацa негрий школьник вери цул тIехьагIа Нью-Йорке, Чикаго бахача дуккхача неграшта даь низашк цIаккха ца киннача тайпара зиконах доеца, саг вIалла ца лоархIа, из чIоагIа кIезигаеш дола гIулакхаш да.

Нью-Йоркеи Чикагои цIий Iо а додаш хиннача доннаша хьахьокх, американски расисташ тIа-тIа хьаьрбоалаш хилар, «эгIабаьрий» лидер вола Голдуотер республикански партегара США президента посте отта кандидаталла харжар вар тIаийцар «негрий граждански бокъонех долча закона духьал» бовла баь хоам а лаьрхIа США къулбехьен расистски районашка меттел. США къилбаседе а цIий Iоухийташ йола хьалхе а вIаштIехьаьнха провокацеш йир. Советски наха къаьстта новкъа да цу цIий Iоухийташ деча зулмашта юкъе дакъа лоацаш полицейскеш хилар.

Американски расисташ хьаьрбалар миллионаш болча неграшта уж нах ца лерхIаш ду низаш. мехка беррига прогрессивни наха а США Iаьдала законашта а духьал ду низаш хинна ца Iеш, беррига адамашта духьал деш дола зулам да. США реакци айялар американски общественна бола кхерам хинна ца Iеш деррига дуненна тIарча машара гIулакха духьалара кхерам а ба.

Азеи Африкаи мехкий барт-цхьоагIон советски комитет советски общественноста цIерах хьайда духьал я цу провокацешта, из теш расисташа деш дола зуламаш дIадоаккаргхиларах.

САГ ВИЙНАР СУДЕ ВАЛА

НЬЮ-ЙОРК, 23 июль. (ТАСС). США Коммунистически парте нью-йоркски организаце заявлени араьнйхай, цу тIа дувц Гарлеме «расови беспорядкеш» хилара бехк коммунисташта тIабилла гIерт Нью-Йорка мэра заместитель Скривен, яхаш. Цу заявлене тIа белгалдоаякх, цу аьл-диттаца Нью-Йоркера Iаьдал Гарлеме из гIулакх хьоадаь бехкебараш кIалхара баха гIертилга. Из гIулакх дIадоладенна бахьан дар города мэра карайолча нью-йоркски полице эпсара негритянски школьник вер.

Господина Скривена дувца чIоагIа харцдар тIадерзадаь да, йоах заявлене тIа, бокъонаши торонаши цхьатарра хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсаме негрий кIайчари цхьа барт хилийта гIертараштa духьал. «Коммунистически парте чIоагIа бIеха лоарх! Скривена манеир из полицейски террор могаеш хиларах тарра».

Компарте дIадех негрий кIаьнк Джеймс Поуэлл вийнар суде валар, вийнача кIаьнка дезала а полицейски террорах хатар хиннача кхычарна а пособи далар.

МЕЛАЛА БАХЬАНАШ

РИМ, 24 июль. (ТАСС). Бетта хIана яц аьнна кризис лаьттачул тIехьагIа, самардийнахьа хьаль правительство хала хьаьрал совтIа, мела хьа а хилар, аьлар Итальянски коммунистически парте пленуме ИКП кулгалдарен секретариатен член волча Пьерторо Инграос.

Кризис йолаялараx ший болх 26 июне соцабаь хиина ИКП ЦК пленум селхан сарахьа юха йолаелар парте генеральни секретара Пальмиро Тольятте председателалa а деш.

Керда правительство мела хилара бахьанаш да, аьлар Инграос, къаьстта аьлча, Ломбарди керте латта социалистий группа цунна дукхьала оппозици яхар, христиански - демократически парте аьрда оагIув критика еш хилар.

«Аьрдехьарча центра» коалицена юкъейоача йиъ парте: христиански - демократически, социалистически, социал - демократически, республикански партей кулгалхоша барт баь оттаь правительствени программа я.

У Тан Бирме кхаьчав

РАНГУН, 25 июль. (ТАСС). Бирмански правительства хьийха тахан Лондонера кхаь дийнахьа хургволаш укхаза кхаьчав ООН генеральни секретарь У Тан. Ше аэропорте кхаьчачул по аьлар сона хетачох Къулбехьарча Вьетнамера проблема тIема средствашца а йоацаш переговорий накъаца къовсталургьи.

У Тана иштта аьлар, Франце президентаца Де Голлеца переговораш еча хана шоаш раьза хилар, Къулбехьен Малхбоален Азе санна, Къулбехьен Вьетнаме а тIема средстваш а йоацаш политически дипломатически средствах пайда эцара.

РЕВАНШИСТИЙ БIЕХА ГIУЛАКХАШ

Малхбузен Германе милитаристаша, къьнара реваншистски довунгеш ера а хьаьа мекка тIема бутув кьоачьй. Цар функгIа а леладу атомни тIом хилдиза баргбоацаш хилара йола уйла бахача наха керта чу йоала гIерташ.

США-на тIехьа Малхбузен Германи а йолаеннай индивидуальни тайкашта духьаларча бомбах лечкъе моттигаш кийчъе.

Баден-Вюртемберг яхача лаьттарчарча юрта боахама районашкен городашкен продовольственни карточкай запасаш яьй. Бахача нахага дIакхайкадаьчох уж кийчъяьй чкила йиш йола кризис» а ецIенкашта моттиг оттача пакьа аргйолаш». Дортмунд яхача городе дукха ла йоашош «доагадара эксперимент йир». Эксперимент еча юкъе хиннараша (144 саг) алх дийн бийсен дIахьккар атомни духьаларча бункер чу. Цу экспериментa лоархIам чIоагIа шеко йолаш ба, цхьабокъда, дика хоаш да Малхбузерча Германе валогаш телараштa, из мел мах болаш киннай: 3,5 миллион марка дIаяхьйтай бункер хьалъяьна, цул совгIа, 4 мар соагIа марка оахай «добровольцашта».

Дортмунде бахача наха мах бинер шоай эдхаре аьча «чIоагIIача йоаклонна». Атомни бутув хьесра духьала баьннача цар ера а баьлла демонстраци йир, тIема кийчлуга чекха дIадоалаллага дIа а хьийра.

ФОТОКОР

Корейски Халкъа-Демократически Республика. Кангерча прядильни фабрика цехе.

ЦТАК—ТАСС сурт.

■ ■

Тунис. Пасташ йохка продавец мехкарча столица городех Ла Гулетте яхача цхьан городе.

ЧТК—ТАСС сурт.

НЬЮ-ЙОРКА ГIУЛАКХ КХОХКАДЕННА ДА

НЬЮ-ЙОРК 23 июль. (ТАСС). Пхе бус вIашта полицеца кхохкабелар США эггара йоккхагIа йолча городе Нью-Йорке неграш. «Порядок юхаметтаоттае» негритянски гетташкара вахара хьал тоа а дерга, полице леладеча къизача гIулакхашка а хьожаргда яхаш мэра Вагнера къамаьл деча хана Бэдфорд-Стайвесант яхача Бруклина районе бIаьш болча полицейскеца негрий демонстраци лелхайора. Дубинкаш еттарал соагIа, доаллаш дола гера а деттар. Эттара хьалха «тIема» юкъе дакъа лоацаш хилар говраццара полицейскеш. Дукхача демонстрантешта чов яьш хилар. Цхьаннена чIоагIа чов динияр теича кхийтта.

Нью-Йоркера гIулакхаш расови тIемага кхоачаш летт. Города центральни район йолча Манхэттене полицейски управлене кийчбаь бахийта бIаьш бола кхуш боагIа кIай нах расови нийсхон Конгресс яхача организаце членаш демонстрацех летар. Неграшта фуаш тIойя деттар цар.

Селхан телефонаца США президента Джонсоненa мэра Вагнерен дийцар Нью-Йоркера гIулакх. Информационни агентствашa беча хоамах Нью-Йорка штата губернатор Рокфеллер Вайолинг яхача штатера цIиоагIа цу эттача гIулакхах де дезар хувца. Губернатора йиш я, къаьстта аьлча, къома гварде подразделенеш юкъе йоалае.

Вос болча наха новкъостах аьра йолча ассоциаце Бруклинерча къама отделене листовкаш йоаржайъ демонстрацеш дIаяхара неграш тIаьхьехац. Листовкаш тIа йоах Голдуотер, губернатор — расист Уоллес, берчнсташ гIерт цIий Iодохийтаргдолаш нах вIашкаккхокха, цунца шоай бIеха гIулакхаш чакхдаха дагахье.